

ΔΗΜ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ- Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ
Π. ΝΙΡΒΑΝΑ- Δ. ΖΗΣΗ Κ.Α.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

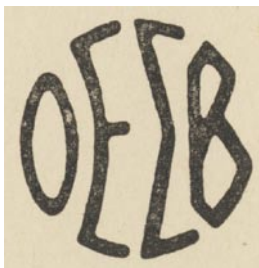
ΔΗΜ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ-ΝΙΚ. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ-ΔΗΜ. Γ. ΖΗΣΗ Κ.Α.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

για την έκτη τάξη του δημοτικού σχολείου

«Εἴστε Ἑλληνόπουλα καὶ εἶναι μεγάλο
πράγμα νὰ εἶναι κανεὶς Ἕλληνας.»

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1939

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

*«Νύχτα γεμάτη δαύματα,
νύχτα σπαρμένη μάγια.»*

Σολωμός.

Ήταν ἡ νύχτα τῆς παραμονῆς κοντά μεσάνυχτα. Στὸ σπίτι εἶχαν πλαγιάσει καὶ μόνοι ἐγὼ ἀγρυπνοῦσα ἀκόμη σὲ μιὰ μεγάλη σάλα. Ἦμουν καδισμένοι σὲ μιὰ μεγάλη πολυθρόνα, μπροστὰ σ' ἓνα μεγάλο τζάκι, ὅπου τὰ τελευταῖα ξύλα εἶχαν γίνει κάρβουνα κόκκινα σὰ ρουμπίνι. Εἶχα σβήσει καὶ τὸ ἠλεκτρικό, γιατί μου ἔφτανε, γιὰ νὰ ρεμβάζω μισοκοιμισμένος, ἡ ἀνταύγεια τῆς ἀνθρακιᾶς. Ἐπειτα μ' ἄρесе νὰ βλέπω κι ἀπὸ τὰ νοτισμένα τζάμια τοῦ παραθύρου τὴν ἀσημένια λάμψη ἑνὸς ἄστρου, ποὺ ἀπὸ τόσο ὕψος καταδεχόταν νὰ μου κρατᾶ συντροφιὰ.

Σὲ λίγο τὰ κόκκινα κάρβουνα σκεπάστηκαν ἀπὸ μιὰ κάτασπρη σκόνη, σὰ νὰ εἶχε χιονίσει μέσα στὸ τζάκι, Σηκώθηκα μιὰ στιγμή κι ἔριξα ἀπάνω τους ἓνα δαδί. Κι ὅταν ξανακάθισα στὴν πολυθρόνα, νὰ συνεχίσω τὸ ρεμβασμό μου, μιὰ ζωηρὴ φλόγα ξεπετάχτηκε, λεπτὴ καὶ ψηλὴ, παιχιδιάρικη φλόγα, ποὺ ἡ κορφή της πότε χωνόταν στὴν καμινάδα καὶ πότε ξαναφαινόταν, γέρνοντας δεξιὰ ἢ

ἀριστερά.

Κοίταξα αὐτὴ τὴ φλόγα, πού, λές κι ἦταν ζωντανὴ καί, διασκέδαζα. Ἐξαφνα τὴ βλέπω νὰ μεταμορφώνεται, ἡ καλύτερα νὰ προβάλῃ ἀπὸ μέσα της μιὰ μορφή γυναικεία μιὰ ὁμορφὴ κόρη μ' ἄσπρο τούλινο φόρεμα σὰ νεραίδα. Θαῦμα! Ἦμουν μπροστὰ σ' ἓνα θαῦμα. Καί νά τὸ παλιὸ ρολόι τοῦ τοίχου, μὲ τὴ βραχνιασμένη λιγάκι φωνή, χτυπᾶ μεσάνυχτα. Κανένα φόβο ὡς τόσο δὲ μοῦ προξενεῖ ἡ ὑπερφυσικὴ ἐμφάνιση. Ἀπεναντίας χαρά. Καί λέγω στὴν κόρη, πού εἶχε σταθῆ, ἀκουμπισμένη ἐλαφρὰ στὸ μάρμαρο τοῦ τζακιοῦ μὲ τὸν ἀριστερό τῆς ἀγκώνα:

- Σὲ ξέρω, σὲ γνωρίζω....! Δὲν εἶσαι ἡ Καλοκυρὰ τοῦ Τζακιοῦ;

Ναί, μοῦ γνέφει μὲ χαμόγελο.

Καί μοῦ δείχνει μὲ τὸ δεξιὸ τῆς χέρι τὸ παράθυρο λέγοντας:

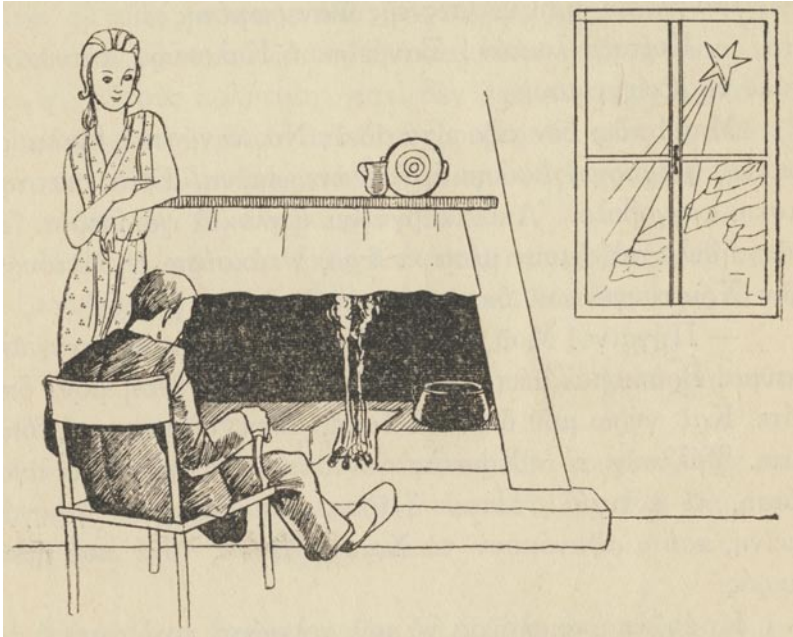
- Κοίταξε λοιπόν!

Ἄλλο θαῦμα! Τὰ νοτισμιένα τζάμια εἶχαν καθαρίσει, νὰ τὸ ἄστρο, πού φαινόταν ὡς τώρα κοινό, ἔλαμπε μὲ μιὰ καινούργια λάμψη, μαγική. Ἀπὸ κάτω του, τὸ συνηθισμένο ἀθηναϊκὸ τοπίο εἶχε χαθῆ καί τὸ ἀντικαθιστοῦσε ἓν' ἄλλο, πού δὲν τὸ εἶχα ἰδεῖ ποτέ μου, παρὰ σὲ μιὰ παλιὰ ζωγραφιά, στὸ εἰκονοστάσι τοῦ πατρικοῦ μου σπιτιοῦ. Ἐν' ἀλλόκοτο βουνό, κάτι παράξενα σπιτάκια, μιὰ σπηλιά, μιὰ φάτνη, ἡ Παναγία, ὁ μικρὸς Χριστός, οἱ βοσκοὶ νὰ τὸν ποσοκνοῦν, τὰ βοδάκια νὰ τὸν γλίσφουν. Κι ἀπὸ κεῖ, ἓνας δρόμος ἄσπρος, μακρινός, φιδωτός, ἀτέλειωτος, ὅπου περπατοῦν τρεῖς ὄδοιπόροι, ζωηρὰ φωτισμένοι ἀπὸ τὶς ἀχτίνες τοῦ ἄστρου.

Σάστισα, ἔκανα τὸ σταυρό μου. Πῶς ἦταν δυνατὸ νὰ βλέπω μὲ τὰ μάτια μου, ἀπὸ τὸ παράθυρό μου, ἔτσι ζωντανὴ τὴν παλιὰ ζωγραφιά;... Καί ὅμως νά! Οἱ τρεῖς Μάγοι,

φορτωμένοι τὰ δῶρα τους, περπατοῦν, προχωροῦν πρὸς τὴ φάτνη, ἐνῶ οἱ ἀχτίνες τοῦ ἄστρου, περπατώντας κι αὐτές, πέφτουν πάντα πάνω τους καὶ τοὺς φωτίζουν.

- Δὲ λείπει τώρα, συλλογίστηκα, παρὰ ν' ἀνοίξῃ κι ὁ οὐρανὸς καὶ νὰ φανοῦν οἱ Ἄγγελοι...

- Κοίταξε λοιπόν! Μοῦ ξαναλέει ἡ Καλοκυρά, σὰ νά 'κουσε τὴ σκέψη μου.

Καὶ νά! Τὰ οὐράνια ἀνοίγουν σὲ ὑπέρλαμπρο φῶς -ὅπως στὴ ζωγραφιά- κι οἱ Ἄγγελοι φαίνονται πλῆθος! Μὲ τ' ἄσπρα φτερά τους πετοῦν ἀπάνω ἀπὸ τὴ φάτνη καὶ μὲ τὶς γλυκιές τους φωνές ψάλλουν «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη...» Τὰ λόγια αὐτὰ δὲν τὰ βλέπω μόνο γραμμένα

μέ χρυσά γράμματα στο μακρὺ ἐκεῖνο χαρτί, ποὺ τὸ κρατοῦν ἀπλωμένο δυὸ Ἄγγελοι, ἀλλὰ καὶ τ' ἀκούω μέ τ'αὐτιά μου, καθαρῶτατα. Καί, περίεργο πράγμα! Ἡ μουσικὴ τοῦ ἀγγελικοῦ ὕμνου εἶναι ἴδια κι ἀπαράλλαχτη, ὅπως τὴν ἀκουγα στὴν ἐκκλησιὰ τῆς πατρίδας μου, τότε ποὺ ἤμουν μικρός!

- Μὰ ποιοὶ ψάλλουν λοιπόν; συλλογίστηκα. Οἱ Ἄγγελοι, ποὺ βλέπω, ἢ οἱ ψάλτες τῆς Φανερωμένης;

- Κοίταξε λοιπόν! Ξαναεἶπε ἡ Καλοκυρά, σὰ νάκουσε πάλι τὴ σκέψη μου.

Μπά! πὼς δὲν τὴν εἶχα ἰδεῖ; Νά την, ἐκεῖ δίπλα στὴ φάνη, ἡ ὁμορφὴ ἐκκλησιὰ, ἡ Φανερωμένη. Εἶναι καταφώτιστη, φεγγοβολεῖ. Ἀπὸ κεῖ βγαίνει ἡ γλυκιὰ ψαλμωδία. Ἄχ πὼς ἤθελα νὰ ἤμουν μέσα κι ἐγώ, ν' ἀκούσω τὴ λειτουργία τῶν Χριστουγέννων, ὅπως τότε, ποὺ ἤμουν μικρός!

- Πήγαινε! Μοῦ κάνει ἡ Καλοκυρά. Κι ἄξαφνα, ἄλλο θαῦμα. Βρίσκομαι μέσα στὴν ἐκκλησιὰ, στὴ δέση μου, ὅπως τότε. Καὶ γύρω μου ὄλοι οἱ δικοί, ὄλοι οἱ γνωστοί, ὅπως τότε. Ψάλλουν τὸ «Χριστὸς γεννᾶται!» Τί χαρά, τί ἀγαλλίαση, τί εὐτυχία! Ἦταν ἡ ἴδια, ἀπαράλλαχτη, ἡ μεγάλῃ ἐκεῖνη, ποὺ αἰσθανόμουν τὰ Χριστούγεννα, τότε ποὺ ἤμουν μικρός.

Κι ἐνῶ παρακαλοῦσα νὰ μὴν τελειώσῃ ποτὲ αὐτὴ ἡ λειτουργία, ἀκούω πίσω μου μιὰ φωνή, ποὺ δὲν ἦταν βέβαια τῆς Καλοκυράς.

- Δὲν εἶναι ὦρα νὰ πᾶτε στὸ κρεβάτι σας;

Ἦταν ἡ Μαργαρώ, ἡ ὑπηρετριά μου.

Εἶχα ἀποκοιμηθῆ στὴ μικρὴ πολυθρόνα τοῦ μικροῦ μου γραφείου, μπροστὰ στὴ μικρὴ μου σόμπα τὴ σῆσημένη.

- Καληνύχτα, καὶ τοῦ χρόνου...

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΟ

Προφυλακές Όλύτσικα Ήπειρου, 24 Δεκεμβρίου 1912.

Εαστεριά κλαράκι δέν κουνιέται. Τò φεγγάρι φωτίζει καθαρά, κατακάδαρα τὰ βουνά τῆς Μανωλιάσας καὶ τοῦ Όλύτσικα, πὸ τέτοια ὥρα μᾶς φαίνονται διπλὰ στὸν ὄγκο καὶ στὸ ὕψος. Μπορεῖ κανεὶς νὰ διακρίνη τὶς προφυλακὲς μᾶς ἐπάνω σ' αὐτά, σωροὺς ἀπὸ φαντάρους ριχμένους τὸν ἓνα ἐπάνω στὸν ἄλλο, νὰ ξεκουράζονται στὴν ἀστροφεγγιά, πὸ εἶναι γι' αὐτοὺς πολὺτιμη· γιατί δὲν ἀφήνει τοὺς Ἀρβανίτες νὰ μεταχειριστοῦν ἓναν ἀπὸ τοὺς φοβεροὺς τρόπους πὸ ξέρουν, τὸν αἰφνιδιασμό, γιὰ νὰ φτάσουν στὴ γραμμὴ καὶ νὰ τοὺς ἐπιτεθοῦν. Θ' ἀναπαυθοῦν ἀπόψε.

Ποῦ καὶ ποῦ κανένας ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες μᾶς πετιέται ξαφνικὰ καὶ δὸς του ἐπάνω κάτω νὰ ζεστάνη λίγο τὸ παγωμένο του κορμί.

Τὸ δυνατὸ κρῦο μᾶς περυνιάζει τὰ κόκαλα καὶ κάνει τὴ μέση μᾶς καὶ τὶς πλάτες νὰ πονοῦν.

—Μιὰ βραδυὰ εἶναι καὶ αὐτὴ καὶ θὰ περάση, βρὲ παιδιά· ὅλοι ὑποφέρουν σήμερα γιὰ τὴν πατρίδα· ὅλα θὰ περάσουν, εἶπα. Οὔτε κουβέντα πιά...

Γύριζα καὶ δὲν μπορούσα νὰ βγάλω ἀπὸ τὸ μυαλό μου, ὅτι ἡ βραδυὰ ἐκεῖνη ἦταν Χριστουγεννιάτικη. Ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες μου κανένας δὲν τὸ εἶχε σκεφτῆ.

Ἦμουν νευρικός καὶ προσπαθοῦσα νὰ συνηθίσω τὸν ἑαυτό μου στὴ συγκίνηση πὸ θὰ δοκίμαζα μὲ τὴ χαρὰ τῶν στρατιωτῶν μου γιὰ κάτι ἔκτακτο πὸ τοὺς προετοιμαζα.

Βρισκόμουν ἀπέξω ἀπὸ τὸ καλυβάκι μᾶς, ὅταν ἄκουσα

τὸ στρατιώτη, ποὺ ἔγραφε ἓνα γράμμα, νὰ ρωτᾶ πόσες τοῦ
μηνὸς εἶχαμε.

—Ρώτα τὸν κύρ λοχία, τοῦ εἶπε ἓνας.

—Εἴκοσι τέσσερες, τοῦ φώναξα κι ἀποτραβήχτηκα
βιαστικός.

—Βρὲ παιδιά, εἴκοσι τέσσερες! Παραμονὴ Χριστούγεννα
σήμερα καὶ δὲν τὸ σκεφτήκαμε... Γιὰ σκεφτήτε, βρὲ παιδιά...
Ἔφτασαν στ' αὐτιά μου τὰ λόγια αὐτὰ ἀπὸ δέκα στόματα.

Εἶχα ἀρκετὰ τραβηχτῆ ἀπὸ τὸ φυλάκιο, ὅταν εἶδα τοὺς
φαντάρους μου ἓνα ἓνα νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὸ καλυβάκι καὶ νὰ
μὲ πλησιάζουν· σὲ λίγο ἦταν ὅλοι γύρω μου.

—Ἀκοῦς, Χριστούγεννα, κύρ λοχία, καὶ νὰ μὴν τὸ
καταλάβωμε καθόλου. Πῶς θὰ τὴν περάσουν τὴν αὐριανὴ
μέρα τὰ καημένα τὰ σπίτια μας... Ἄχ! δόλια μάνα!

Καὶ κοίταζαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο καὶ ὅλοι μαζί ἐμένα. Τὶ
ζητοῦσαν ἀπὸ μένα; Κι ἐγὼ εἶχα σπίτι καὶ μάνα· ἡ ἀλήθεια
εἶναι ὅτι ἐγὼ ἤμουν ὁ μόνος ἀνώτερός τους ἐκεῖ.

Ἦμαστε ὅλοι περισσότερο περήφανοι, γιατί μιὰ τέτοια
μέρα τόσο ὑποφέραμε· ἤμουν ἀκόμη πιὸ εὐτυχῆς ἐγώ,
γιατὶ περίμενα ἔπειτα ἀπὸ λίγο κάτι νὰ παρουσιάσω στοὺς
στρατιῶτες μου, ποὺ ἀπὸ μέρες τώρα ζοῦσαν μόνο μὲ ψωμί,
καὶ αὐτὸ σὰν ἀντίδωρο.

Σὲ λίγο ἓνας ἓνας τραβήχτηκαν στὸ καλυβάκι, κι ἔμεινα
μόνος.

Χριστούγεννα! Πῶς περνούσαμε ἄλλες χρονιὲς μὲ τὸν
πατέρα, τὴ μητέρα καὶ τ' ἀδερφάκια μας! Ἄπο νωρὶς ψώνια
καὶ ψώνια, τὰ μικρὰ τί χαρές! Γέμιζε τὸ σπίτι ἀπὸ γέλια κι
ἀπαιτήσεις.

—Μαμά, τὸ βράδυ νὰ μὲ σηκώσης νὰ πάω στὴν
ἐκκλησία.

—Καλά, κοιμήσου τώρα, ἂν θέλῃς νὰ σηκωθῆς.

Πῶς πεταγόμαστε τὴ νύχτα ἀπὸ τὸν ὕπνο, ὅταν ἀκούγαμε τὸ γλυκό, χαρμόσυνο ἦχο τῆς καμπάνας. Στὸ δρόμο ἐκεῖνο τὸ βράδυ κανένας φόβος· ἕνας ἕνας, νέοι, γέροι, γριές, παιδιά, χωμένοι στὰ παλτά τους, τραβοῦσαν γιὰ τὴν ἐκκλησία ἀλήθεια, πῶς μᾶς ἄρεσε κι ἐμᾶς τῶν παιδιῶν ἡ ἐκκλησία ἐκεῖνο τὸ βράδυ. Καὶ τὴν ἄλλη μέρα τί χαρά! Χριστόψωμα, γαλοπούλες, φρούτα παντοῦ ἑορτάσιμα ρούχα, στὰ σπίτια, στοὺς δρόμους, παντοῦ. Οὔτε σχολεῖο ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες οὔτε τίποτε.

Καὶ τώρα, ἐπάνω στὸν Ὀλύτσικα, ἔχομε τὸ κανόνι γιὰ καμπάνα καὶ τὸ ὕπαιθρο γιὰ ἐκκλησία· κάτι εἴμαστε κι ἐμεῖς τώρα. Πολλές φορές ὁ στρατηγὸς θὰ σκέφτηκε: «καὶ ἀπὸ κεῖ καλὰ εἴμαστε ἀσφαλισμένοι». Καὶ οἱ στρατιῶτες ἐπάνω στὴ Μανωλιάσα, πού τοὺς φυλάγαμε τὰ πλευρά, πάντα πιὸ ἥσυχα θὰ κοιμόνταν, ὅταν μᾶς ἐνιωθάν πλάϊ τους.

Τί τιμὴ ἀλήθεια!

Καλὰ ἦταν τὰ περασμένα Χριστούγεννα, ἀλλὰ τὰ τωρινὰ εἶναι ἐκεῖνα πού δὲ θὰ ξεχάσωμε ποτέ. Οἱ στρατιῶτες μου κοιμούνται· τί ὄνειρα νὰ βλέπουν; Ἀσφαλῶς οἱ περισσότεροι θὰ εἶναι στὰ σπίτια τους, μερικοὶ καὶ στὴν ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ τους.

Βήματα ἀπὸ τὸ μονοπάτι, πού εἶχα προσδιορίσει γιὰ τὴν ἐπιστροφή τοῦ Δεναῆ καὶ τοῦ Πράγια, μὲ ἔκαναν νὰ τρέξω πρὸς τὰ ἐκεῖ.

—Καλῶς ὤρισες, Δεναῆ· τί γίνεται, βρὲ παιδί; πού εἶναι ὁ Πράγιας;

—Γειά σου, κύρ λοχία· χρόνια πολλά· μὲ τὸ καλὸ στὰ σπίτια μας, καὶ τοῦ λόγου σου μὲ μακρὸ σπαδί.

Μὲ μακρὸ σπαδί· ὥστε τὸ καταλάβαιναν οἱ στρατιῶτες μου, ὅτι κάτι μπορούσε νὰ βγῆ καὶ γιὰ μένα ἀπὸ τὴ νίκη, σκέφτηκα.

—Ὁ Πράγιας, κύρ λοχία, ἐξακολούθησε ὁ Δεναῆς, ψήνει τὸ κρέας κάτω στὴ ρεματιά· σὲ μιὰ ὥρα θὰ εἶναι ἔτοιμο· ἕξι ὀκάδες χοιρινὸ πρῶτης γραμμῆς· ἔχομε κι ἀλάτι καὶ πιπέρι· ἓνα παγούρι κονιάκ, τρία κουτιά λουκούμια καὶ δυὸ ψωμιά χωριάτικα, φίνα· μοῦ εἶπε ὁ ὑποσιτιστής, ὅτι θὰ μᾶς στείλουν καὶ χριστόψωμα, ἀλλὰ αὐτά, νὰ σοῦ πῶ, κύρ λοχία, δὲν τὰ περιμένω· εἶδα νὰ δουλεύουν δυὸ τρεῖς στοὺς φούρνους, ἀπὸ ἐκείνους, πού δὲν ἔλεγαν καλημέρα σὲ φούρναρη στὴν πατρίδα.

—Ἄφησε τὰ σακκίδια, Δεναῆ, ἀπέξω ἀπὸ τὸ καλύβι καὶ πήγαινε, παιδί μου, νὰ βοηθήσης τὸν Πράγια.

Ἐφυγε κι ἐγὼ τράβηξα στὸ καλύβι. Τοὺς βρῆκα ὅλους νὰ κοιμούνται.

—Ἐ, παιδιά, σηκωθῆτε, τοὺς εἶπα ἐπιτακτικὰ· δὲ

σεβάστηκα εκείνη τή στιγμή τόν ύπνο τους.

Ξαφνιασμένοι πετάχτηκαν ὅλοι ἐπάνω καί ἄπλωσαν τὰ χέρια στὰ τουφέκια,

—Τί εἶναι; τί τρέχει, κύρ λοχία; Εἶχαν συνηθίσει τόσον καιρό σέ τέτοια ζυπνήματα.

—Καθίστε κάτω, τοὺς εἶπα· ἀφήστε τὰ ὅπλα δὲν εἶναι τίποτε κάτι ἥδιστα νὰ σᾶς πῶ.

Κάθισαν ὁ ἓνας δίπλα στὸν ἄλλο, τακτοποιώντας τοὺς μανδύες καί τίς παλάσκες τους, πού τόσον καιρό τώρα ἔγιναν ἀναπόσπαστες ἀπὸ τὴν τουαλέττα τοῦ ὕπνου τους.

—Ἀκοῦστε, παιδιά, νὰ σᾶς πῶ. Τέτοια μέρα καί ὥρα — ἦταν περασμένα μεσάνυχτα — οἱ καμπάνες στὰ χωριά καί στίς πόλεις χτυποῦν καί οἱ Χριστιανοὶ πηγαίνουν στὴν ἐκκλησία, νὰ γιορτάσουν τὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ μας καί νὰ τοῦ ζητήσουν τὴν εὐλογία του. Κι ἐμεῖς ἐδῶ ἐπάνω, πού εἴμαστε, δὲν πάψαμε νὰ εἴμαστε Χριστιανοὶ καί νὰ ἔχουμε ἀκόμη περισσότερη ἀνάγκη ἀπὸ τὴ βοήθειά του. Γι' αὐτὸ κι ἐγὼ σᾶς ξύπνησα, νὰ κάνουμε τὴν προσευχή μας καί νὰ ποῦμε κανένα χριστουγεννιάτικο τροπάριο· ἐγὼ ξέρω μερικά, καί, ἂν ξέρετε καί κανέναν ἀπὸ σᾶς, τὸ λέει· δὲν ἔκανα καλὰ, παιδιά;

—Καλὰ ἔκανες, κύρ λοχία.

Γονάτισα καί γονάτισαν καί οἱ στρατιῶτες μου ἔκανα τὸ σταυρό μου, τὸν ἔκαναν κι αὐτοὶ μὲ τὸ κεφάλι κάτω.

—«Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε...», ἀκούστηκε σιγανή, ραγισμένη ἀπὸ τὴ συγκίνηση, ἡ φωνή μου.

Μερικοὶ στρατιῶτες μου σταυροκοποῦνται διαρκῶς καί ἄλλοι σταματοῦν γιὰ λίγο, γιὰ νὰ ξαναρχίσουν πάλι· ὅλοι μουρμουρίζουν καί βοηθοῦν. Τὰ δάκρυά μας κατρακυλοῦν στίς ἄπλυτες γενειάδες μας· ἡ συγκίνηση μᾶς παραλύει τὰ

σαγόνια και μᾶς κόβει τὴ φωνή στο λαρύγγι.

Δὲν ξέρω πῶς τελείωσε ἐκεῖνο τὸ τροπάρι: ἕνας στρατιώτης ἀρχίζει τώρα δυνατώτερα:

—«*Ἡ Παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίκτει...*».

Βοηθοῦμε ὅλοι, κρατοῦμε τὸ ἴσο. Ἡ πρώτη συγκίνηση πέρασε καὶ ἡ ψαλμωδία μας τώρα ἀκούγεται πιὸ ἀρμονικῆ. Δυὸ στρατιῶτες μου κρυφομιλοῦν καὶ πιάνοντας τὰ τουφέκια τους ἐτοιμάζονται νὰ βγοῦν. Τοὺς κοιτάξα στὰ μάτια.

—Νὰ ἔρθουν κι ἐκεῖνοι οἱ καημένοι, ν' ἀκούσουν λίγη λειτουργία, μοῦ εἶπαν καὶ ὑπονοοῦσαν τοὺς διπλοσκοπούς.

Κι ἔφυγαν.

Τὰ λόγια αὐτὰ μὲ συγκίνησαν τόσο πολὺ, πὺ νόμισα γιὰ μιὰ στιγμή, ὅτι θὰ σταματήση ἡ καρδιά μου. Τὸ στῆθος μου στένευε, τὰ μάτια μου ἔτρεχαν, τὸ σῶμα μου ἔτρεμε.

Λειτουργία! Πραγματικὴ λειτουργία ἀπὸ ἀνθρώπους πὺ εἶχε ἐξαγνίσει ὁ πόλεμος καὶ πὺ τὴν καρδιά τους πλημμύριζαν τὰ πιὸ εὐγενικὰ αἰσθήματα. Ἦταν πραγματικὴ προσευχὴ ἐκείνη

—«*Ἡ γέννησίς Σου, Χριστέ, ὁ Θεός ἡμῶν*», ψάλλαμε τώρα. Τὴ στιγμή ἐκείνη οἱ διπλοσκοποί, πὺ τοὺς ἀλλάξαν οἱ ἄλλοι δυὸ, πὺ βγήκαν πρωτύτερα, πρόβαλαν τὸ κεφάλι τους στὸ καλύβι. Ἐκαναν τὸ σταυρό τους καὶ γονάτισαν κι αὐτοί.

Δὲν ξέραμε τίποτε ἄλλο νὰ ποῦμε κι ἡ λειτουργία τελείωσε.

Οἱ στρατιῶτες μου σταυροκοπιόνταν ἀκόμη, ὅταν γύρισα μὲ τὸ σακκίδιο, πὺ εἶχε ἀφήσει ἔξω ἀπὸ τὸ καλύβι ὁ Δεναξᾶς. Ἄνοιξα ἕνα κουτὶ λουκούμια καὶ τὸ πρότεινα στοὺς στρατιῶτες μου νὰ πάρουν ἀπὸ ἕνα: τὸ πῆραν. Τοὺς ἔδωσα

καὶ τὸ παγούρι μὲ τὸ κονιάκ.

—Πιίετε λιγάκι, παιδιά, νὰ ζεσταθῆτε καὶ νὰ εὐχηθῆτε γιὰ τὴ σημερινὴ ἡμέρα.

Ἦπιαν ὅλοι καὶ τελευταῖος ἐγώ. Ἐτρέμαμε ὅλοι· μερικοὶ δὲν μποροῦσαμε οὔτε νὰ εὐχηθοῦμε· σηκώναμε μόνο τὸ παγούρι στὴν ὑγεία τῶν ἄλλων, χωρὶς νὰ μιλοῦμε καθόλου.

Νὰ καὶ ὁ Δεναζᾶς μὲ τὸν Πράγια μὲ τὸ ψημένο κρέας τεμαχισμένο σ' ἓνα ἀντίσκηνο· οἱ στρατιῶτες τὰ ἔχασαν.

—Ἄ! κύρ λοχία, ποιὸς τὸ περιμένει!

Κι ἐνιωθα τὰ χέρια τους νὰ μοῦ χαιδεύουν τὰ γένεα, τὰ μαλλιά, τὶς πλάτες· ἡ εὐγνωμοσύνη τους γιὰ τὴ μικρὴ μου φροντίδα γι' αὐτοὺς μιὰ τέτοια μέρα ξέσπασε στὰ χάρδια ἐκεῖνα. Πόσο ἤμουν εὐχαριστημένος γιὰ τὴ δική τους εὐχαρίστηση.

—Ἐμπρός, παιδιά· τρώτε καὶ ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ τὸ Πάσχα νὰ τὸ κάνουμε στὰ σπίτια μας νικητές.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ὅλοι ψαχουλεύαμε, χωρὶς νὰ τρῶν κανεῖς. Ἡ συγκίνηση μᾶς εἶχε κόψει τελείως τὴν ὄρεξη.

Ὅποτε τὰ θυμῆδηκα τὰ Χριστούγεννα ἐκεῖνα, ποτὲ δὲν μπόρεσα νὰ συγγρατήσω τὴν καρδιά μου νὰ μὴν τρέμη καὶ τὰ μάτια μου νὰ μὴν τρέχουν...

Χαράλαμπος Βασιλογιώργης

ΠΑΣΧΑ ΣΤΑ ΠΕΛΑΓΑ

Τὸ πλοῖο ὀλοσκοτέينو ἔσκιζε τὰ νερὰ ζητώντας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του. Δὲν εἶχε ἄλλο φῶς παρὰ τὰ δύο χρωματιστὰ φανάρια τῆς γέφυρας ζερβόδεξα· ἓνα ἄλλο φανάρι ἄσπρο ἀχτινοβόλο ψηλὰ στὸ πλωριὸ κατάρτι καὶ ἄλλο ἓνα μικρὸ πίσω στὴν πρύμη του. Τίποτε ἄλλο.

Οί επιβάτες ἦταν ὅλοι ξαπλωμένοι στις καμπίνες τους, ἄλλοι παραδομένοι στὸν ὕπνο καὶ ἄλλοι στοὺς συλλογισμούς. Οἱ ναῦτες καὶ οἱ θερμαστές, ὅσοι δὲν εἶχαν ὑπηρεσία κοιμόνταν βαριὰ στὰ κρεβάτια τους. Ὁ καπετάνιος μὲ τὸν τιμονιέρη ὄρδιον ἐπὶ τὴ γέφυρα, μαῦροι ἴσκιον σχεδὸν ἐνάεριοι, ἔλεγε πὼς ἦταν πνεύματα καλόγνωμα ποὺ κυβερνοῦσαν στὸ χάος τὴν τύχη τοῦ τυφλοῦ σκάφους καὶ τῶν κοιμισμένων ἀνθρώπων.

Ἐξαφνα ἡ καμπάνα τῆς γέφυρας σήμανε μεσάνυχτα. Μεσάνυχτα σήμανε καὶ ἡ καμπάνα τῆς πλώρης. Τὸ καμπανοχτύπημα γοργό, χαρούμενο, ἐπέμενε νὰ ρίχνῃ τόνους μεταλλικὸς περίγυρα, κάτω ἐπὶ τὴ σκοτεινὴ θάλασσα καὶ ψηλὰ στὸν ἀστροφώτιστο οὐρανὸ καὶ νὰ κράζῃ ὅλους στὸ κατὰστρομα.

Καὶ μὲ μιᾶς τὸ σκοτεινὸ πλοῖο πλημμύρισε ἀπὸ φῶς, ἀπὸ θόρυβο, ἀπὸ ζωὴ. Ἄφησε τὸ πλήρωμα τὰ κρεβάτια του καὶ οἱ ἐπιβάτες τὶς καμπίνες τους.

Ἐμπρὸς ἐπὶ τὴν πλώρη καὶ ἐπὶ τὴν πρύμνη πίσω, ἀνυπόμονα ἔφευγαν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ναύκληρου τὰ πυροτεχνήματα, ἔφταναν, λές, τ' ἀστέρια καὶ ἔπειτα ἔσβηναν ἐπὶ τὴν ἄβυσσο.

Τὰ ξάρτια, τὰ σκοινιά, οἱ κουπαστές ἔλαμπαν ὡς ἐπιτάφιοι ἀπὸ τὰ κεριά. Καὶ δὲν ἦταν ἐκεῖνη τὴ στιγμή τὸ καράβι παρὰ ἓνα μεγάλο πολυκάντηλο, ποὺ ἔφευγε ἐπάνω στὰ νερὰ ὡς πυροτέχνημα.

Ἡ γέφυρα στρωμένη μὲ μιὰ μεγάλη σημαία ἔμοιαζε ἀγιατράπεζα. Ἐνα κανίστρι μὲ κόκκινα αὐγά καὶ ἓνα μὲ λαμπροκούλουρα ἦταν ἐπάνω. Ὁ πλοίαρχος σοβαρὸς, μὲ ἓνα κερὶ ἀναμμένο ἐπὶ τὸ χέρι ἄρχισε νὰ ψάλλῃ τὸ «Χριστὸς Ἄνεστη!» Τὸ πλήρωμα καὶ οἱ ἐπιβάτες γύρω του ξεσκούφωτοι

καὶ μὲ τὰ κεριὰ στὰ χέρια ξανάλεξαν τὸ τροπάρι ρυθμικὰ καὶ μὲ κατάνυξη.

- Χρόνια πολλά, κύριοι.....! χρόνια πολλά, παιδιά μου εὐχήθηκε ἅμα τελείωσε τὸν ψαλμὸ, γυρίζοντας πρῶτα στοὺς

ἐπιβάτες κι ἔπειτα στὸ πλήρωμα ὁ πλοίαρχος.

- Χρόνια πολλά, καπετάνιε, χρόνια πολλά!... Απάντησαν ἐκεῖνοι ὁμόφωνα.

- Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια σας, κύριοι! Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, παιδιά, ξαναεῖπε ὁ πλοίαρχος, ἐνῶ ἓνα μαργαριτάρι φάνηκε στὴν ἄκρη τῶν ματιῶν του.

- Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, καπετάνιε!

Ἐπειτα πέρασε ἓνας ἓνας, πρῶτα οἱ ἐπιβάτες, ἔπειτα τὸ πλήρωμα, πῆραν ἀπὸ τὸ χέρι του τὸ κόκκινο αὐγὸ καὶ τὸ λαμπροκούλουρο κι ἄρχισαν πάλι οἱ εὐχές καὶ τὰ φιλήματα.

- Χριστὸς Ἄνέστη.

- Ἀληθινὸς ὁ Κύριος.

- Καὶ τοῦ χρόνου σπίτια μας...

Οἱ ἐπιβάτες τράβηξαν στίς θέσεις τους νὰ φάνε τὴ μαγερίτσα.
Οἱ ναῦτες ζευγαρωτὰ στοὺς διαδρόμους τσοῦγκρίζαν τ' αὐγά
τους, γελοῦσαν, σπρώχνονταν συναμεταξύ τους, ἔτρωγαν
λαίμαργα, καταχρονίζονταν σοβαρὰ καὶ κοροϊδευτικά.

Ἐπαψε τὸ καμπανοχτύπημα· ἓνα ἓνα ἔσβησαν τὰ κεριά.
Τὸ καράβι βυθίστηκε πάλι στὴν ἠσυχία του. Ὁ καπετάνιος
καὶ ὁ τιμονιέρης καταμόναχοι ἐπάνω στὴ γέφυρα, πνεύματα
θαρρεῖς ἐναέρια, ἐξακολούθουσαν τὶ δουλειά τους σιωπηλοὶ
καὶ ἄγρυπνοι.

- Γραμμή!

- Γραμμή!

Καὶ τὸ πλοῖο ὀλοσκότεινο πάλι ἐξακολούθησε νὰ σκίζη
τὰ νερά, ζητώντας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του.

ΤΟ ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟ ΚΑΡΑΒΙ

Ποῦ πᾶς, καραβάκι, μὲ τέτοιον καιρό;
Σε μάχεται ἡ θάλασσα· δὲν τὴ φοβᾶσαι;
Ἄνεμοι σφυρίζουν καὶ πέφτει νερό.
Ποῦ πᾶς, καραβάκι, μὲ τέτοιον καιρό;

Γιὰ χώρα πηγαίνω πολὺ μακρινή,
Θὰ φέξουνε φάρσι πολλοὶ νὰ περάσω.
Βοριάδες, νοτιάδες θὰ βρῶ, μὰ θὰ φτάσω
μὲ πρίμιο ἄγεράκι, μ' ἀκέριο πανί.

Κι οἱ κάβοι ἂν σοῦ στήσουν τὴ νύχτα καρτέρει;
Ἄπάνω σου ἂν πέση τὸ κύμα θεριὸ
καὶ πάρη τοὺς ναῦτες καὶ τὸν τιμονιέρη;
Ποῦ πᾶς, καραβάκι, μὲ τέτοιον καιρό;

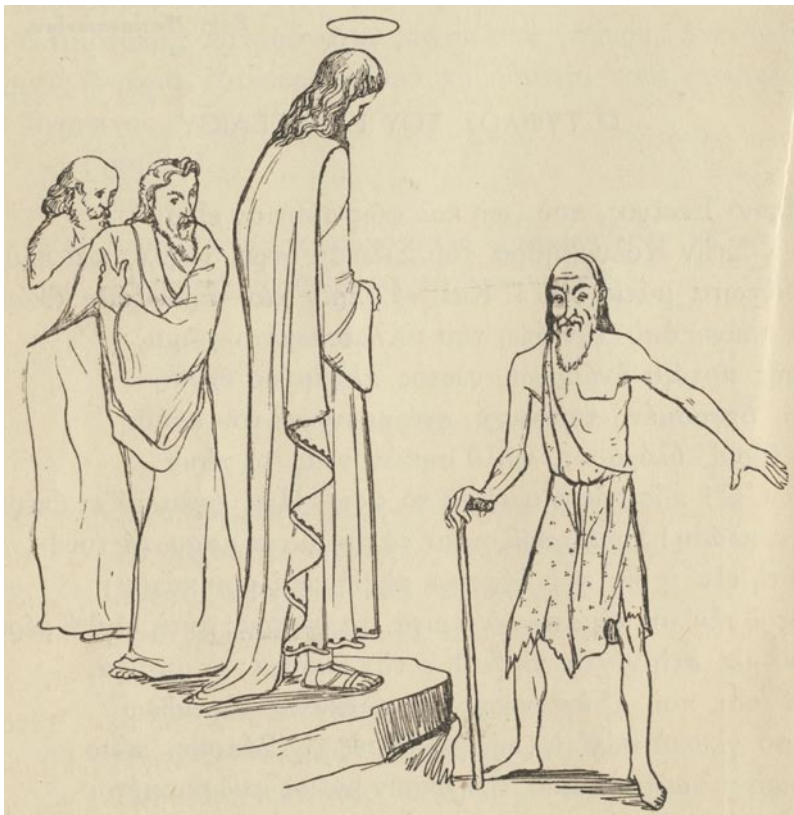
Ψηλά στο έκκλησάκι του βράχου, πού άσπρίζει
για μένα έχουν κάμει κρυφή λειτουργία
όρθος ό Χριστός τόν τιμόνι μου άγγίζει,
στήν πλώρη μου στέκει ή Παρθένα Μαρία.

Ζαχ. Παπαντωνίου

Ο ΤΥΦΛΟΣ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ

Εἶπεν Ἐκεῖνος, πού ζωή καί φῶς αἰώνιον εἶναι.
- «Στήν Κολυμβήθρα τοῦ Σιλῶμ σύρε, τυφλέ, καί πλύνε
τ' ἄφωτα μάτια σου». Καί νά, πρῖν κἄν προφτάση ἀκόμα
νά πλύνῃ ἀπό τήν ὄψη του τόν λασπωμένο χῶμα,
ζωῆς ποτάμι ἀνάβρυσε, φωτὸς πλημμύρ ἐχύθη
στή διψασμένη του ψυχῇ, στὰ σκοτεινά του στήθη
κι ἔκραξ' ὀλόχαρος, ψηλά σηκώνοντας τὰ χέρια:
- «ᾠΩ!, πόσο ὠραῖο εἶναι τὸ φῶς! Πῶς ἀγκαλιάζει ἀκέριο
τήν πλάση: Πῶς χωρίζονται τὰ χρώματα μπροστά του!
Αὐτὴ εἶν' ἡ γῆ, πού ξέφευγε τὰ βήματά μου κάτου;
αὐτοὶ εἶν' οἱ κάμποι, τὰ βουνά, τὰ δέντρα; αὐτὴ εἶν' ἡ μέρα,
πού μέσ στή νύχτα τῆ βαδιά τὴν ἄκουγα; ὦ μητέρα,
ἔσύ 'σαι, πού μ' ἐγέννησες καί μ' ἔκανες νά νιώσω
πόσο γλυκιὰ θάν' ἡ ζωὴ γιὰ ὅσους τῆ βλέπουν, πόσο
πικρὴ γι' αὐτούς, πού τὴν ἀκοῦν βαδιά φυλακισμένοι
στὰ κάτεργα τῆς σκοτεινιάς, ξένοι στὸν κόσμο, ξένοι,
πίσω ἀπ' ἀδιάβατο βουνὸ μὲ δίχως μονοπάτια!
ᾠΩ μάτια, πού μὲ βλέπετε καί πού σᾶς βλέπω, ὦ μάτια,
θρόνοι, πού κάθεται ἡ ψυχὴ στὰ δύο σας μοιρασμένη
κι ἀναγαλλιάζει λαμπερὴ κι ἀθανασία προσμένει
ὦ μάτια, πού μὲ τῆ ζωὴ μὲ δένετε μὲ τόσα, μὲ τόσα νήματα

χρυσά, μ' ὅσες ματιές, που γλῶσσα
μᾶς λέει ὅσα μας λέτε σεις δίχως φωνή και λέξη;
ποιὸ στόμα ροδοστέφανα χαμόγελα κι ἂν πλέξη,
μᾶς δείχνει τὴ χαρά, ὅσο σεῖς σὲ μιά σας λάμπη μόνο;

ποιὸς στεναγμὸς και ποιὰ κραυγὴ θα δείξουν τόσον πόνο
ὅσο ἓνα δάκρυ σας βουβό; ποιὸ βελουδένιο χέρι
ξέρει τὰ χάρδια τῆς ψυχῆς, ποὺ μιά ματιὰ σας ξέρει;
ᾠ μάτια, ποὺ φωτίσατε τὰ μαῦρα ὄνειρατά μου,

ὦ μάτια, πού στυλώσατε τ' ἄβουλα βήματά μου,
ὦ μάτια, ἐσεῖς, πού φέρνετε τὰ χέρια μου μὲ τάξη,
ὅπου ἡ ψυχὴ μου ὀρέγεται κι ὁ νοῦς μου, ὅπου προστάζει!
ὦ μάτια, πού μὲ βλέπετε κι ὦ μάτια, πού σᾶς εἶδα,
ζωὴ κι ἀγάπη καὶ χαρὰ κι ἀπαντοχὴ κι ἐλπίδα
ὅλα εἶν' ὠραῖα καὶ ποθητὰ κι εἶν' ὅλα ἀγαπημένα,
ὅλα εἶν' ὠραῖα μαζί μὲ σᾶς, χωρὶς ἐσᾶς κανένα!...»
Τέτοια ὁ τυφλός, ὁ πρὶν τυφλός, βαδίζοντας ἐλάλει
ὡς τὴ στιγμῇ, πού ἀπήντησε τὸ Ναζωραῖο καὶ πάλι.
Κι εἶπεν Ἐκεῖνος, πού ζωὴ καὶ φῶς αἰώνιον εἶναι:
- «Ἐγὼ σοῦ χάρισα τὸ φῶς, τυφλέ, σκέψου καὶ κρίνε
ποιὸ εἶμαι». Κι εἶπε ὁ τυφλός: «Καὶ θέλει σκέψη τάχα;
ποιὸς ἄλλος κυβερνάει τὸ φῶς, παρὰ ὁ Θεὸς μονάχα;»

I. Πολέμης.

ΕΥΣΕΒΕΙΑ

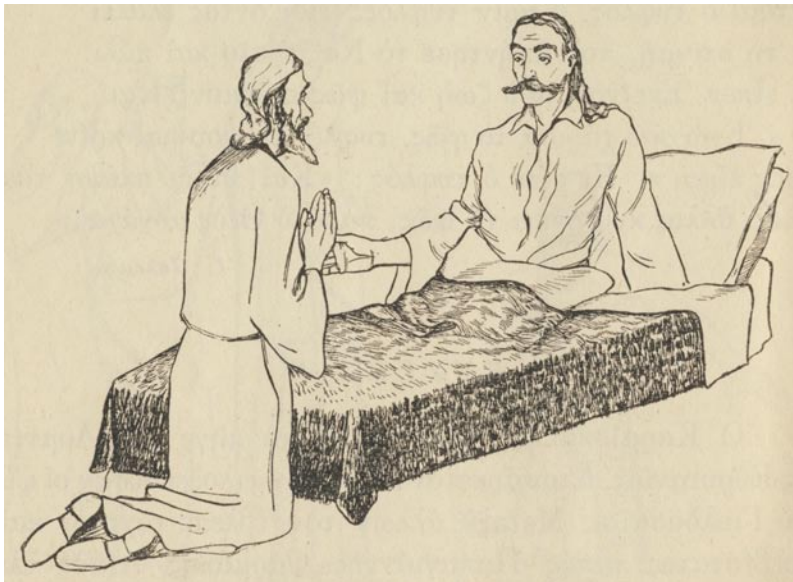
Ὁ Καραϊσκάκης ἄρρωστος βαριά πῆγε στὴ Δομνίτσα τῆς
Εὐρύτανίας ὅπου ἀρκετὸ καιρὸ τὸν φιλοξενούσαν οἱ φίλοι
του Γιολδασαῖοι. Μεταξὺ ἄλλων τὸν ἔβλεπε ταχτικὰ καὶ ὁ
εὐσεβέστατος παπᾶς Παπαγιάννης Φαρμάκης. Αὐτὸς ἔλεγε
κατόπιν σὲ ὄλους, πόσο μεγάλος ἦταν ὁ πατριωτισμὸς τοῦ
καπετάνιου τῆς Ρούμελης καὶ πόσο θερμὴ ἡ πίστη του. Ὅταν
μιὰ μέρα τὸν προσκάλεσε ὁ Καραϊσκάκης, νὰ τοῦ διαβάσῃ
εὐχές, γιὰ νὰ γίνῃ καλά, μόλις τὸν εἶδε ἀνασηκώθηκε ἀπὸ
τὸ κρεβάτι του καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια τοῦ εἶπε:

—Παρακάλει, παπά μου, τὸ Θεό, παρακάλει τον νὰ γίνω
καλὰ γιὰ τὸ Γένος.

Καὶ λιπόθυμος ἀπὸ τοὺς πόνους ἔπεσε στὸ κρεβάτι.

Ὁ Κανάρης, ὁ Ὑδραῖος Πιπίνος καὶ οἱ σύντροφοί τους, πρὶν μποῦν στὰ πυρπολικά καὶ κινήσουν ἀπὸ τὰ Ψαρά γιὰ τῆς Χίου τὸ κατόρθωμα, λειτουργήθηκαν στὴν ἐκκλησία καὶ μετάλαβαν.

Καὶ πάλι, ἅμα γύρισαν στὰ Ψαρά μετὰ τὸ κάψιμο τῆς ναυαρχίδας, τράβηξαν ἴσια στὴν ἐκκλησία. Ἐμπρὸς μπῆκαν οἱ παπάδες μὲ τὰ ἑξαπτέρυγα, ὕστερα οἱ προύχοντες Ψαριανοὶ

μὲ τοὺς νικητὲς στὴ μέση καὶ πίσω ὅλος ὁ λαός, τρελὸς ἀπὸ τὴ χαρά του.

Μετὰ τὴ δοξολογία ἔγινε λιτανεία γύρω στὴν πόλη μὲ μεγάλη κατάνυξη. Ὑστερα γύρισαν πάλι στὴν ἐκκλησία, ὅπου ἓνας παπὰς σεβάσμιος ἀπὸ τὴ Σμύρνη, ὁ Κύριλλος, ἔβγαλε λόγο καὶ ἔκανε παράκληση στὸ Θεὸ γιὰ τὴ νίκη τῶν Χριστιανῶν.

Ἀργότερα ὁ Κανάρης ἔλεγε, πὼς ἀπὸ τὴν τελετὴ καὶ

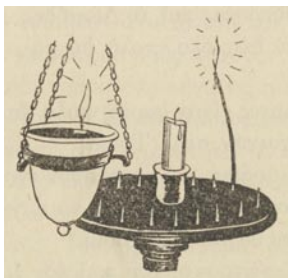
τὴ λιτανεία, ποὺ ἔγινε στὰ Ψαρά, πρὶν κινήση γιὰ τὴ Χίο,
τοῦ φάνηκε σὰ νὰ τὸν ἄρπαξε μιὰ δύναμη ὑπερφυσικὴ καὶ
τὸν γιγάντωσε. Ἦρθε στιγμὴ καὶ τοῦ φαινόταν σὰ νὰ εἶχε
δέλωση δεικνῆ.

ΤΟ ΤΑΜΑ ΤΟΥ ΚΑΝΑΦΗ

Μεσάνυχτα ὁ πυρπολητῆς ἐγύρισε
καὶ πήδησε ἀπ' τὸ γρήγορο καίκι
πιστός, νὰ φέρη μὲ τὰ πόδια ὀλόγυμνα
στὴν ἐκκλησιὰ τὸ τάμα γιὰ τὴ νίκη.

Τὸ χέρι, ποὺ ἄτρεμο ἔσπειρε τὸ θάνατο
μὲ τὸ δαυλὸ — τὸ φοβερὸ τὸ χέρι —
τώρα ταπεινωμένο καὶ τρεμάμενο
στὴν Παναγία ἀνάφτει ἐν' ἁγιοκέρι.

Γεώργιος Δροσίνης

Ο ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Δέκα χρόνια πολемоῦσαν στὴν Τροία οἱ Ἕλληνες. Σκοτώθηκε τὸ πιὸ ἀντρειωμένο παλικάρι τῶν Ἑλλήνων, ὁ Ἄχιλλέας καὶ τῆς Τροίας τὸ καμάρι, ὁ Ἔκτορας. Ὡστόσο τὸ κάστρο δὲν ἔπεφτε. Οἱ Ἕλληνες ρώτησαν τὸ μάντη Κάλχα καὶ αὐτὸς τοὺς ἀποκρίθηκε:

- Δὲ θὰ πέση τὸ κάστρο, ἀν δὲ φέρετε τὸ παιδί τοῦ Ἄχιλλέα καὶ τὸ Φιλοκτῆτη, πού ἔχει τὰ βέλη τοῦ Ἡρακλῆ. Ἀμέσως ὁ Ὀδυσσεύς καὶ ὁ Διομήδης πήγαν κι ἔφεραν τὸ Νεοπτόλεμο. Μὰ δύσκολο, πολὺ δύσκολο νὰ φέρουν καὶ τὸ Φιλοκτῆτη.

Γιατὶ οἱ Ἕλληνες εἶχαν φερθῆ πολὺ ἄσκημα στὸν ἥρωα τὸν καιρό, πού πήγαιναν στὴν Τροία.

Τὰ ἐλληνικὰ καράβια, γιὰ νὰ πάρουν νερό, ἄραξαν σὲ κάποιον νησί κι ὁ Φιλοκτῆτης βγήκε ἔξω νὰ κυνηγήσῃ. Ἐκεῖ ἓνα φίδι φαρμακερὸ τὸν δάγκασε στὸ πόδι.

Τὸν πῆραν οἱ σύντροφοί του καὶ τὸν ἔβαλαν στὸ καράβι. Μὰ ἡ πληγὴ τὸν πονοῦσε τόσο πολὺ, πού δὲν ἔπαυε νὰ βογγᾶ μέρα καὶ νύχτα. Καὶ τὸ πιὸ χειρότερο, ἡ πληγὴ του ἔβγαζε τόσο ἄσχημη μυρωδιά, πού κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ

τὸν πλησιάσῃ.

Ἀποφάσισαν τότε νὰ τὸν βγάλουν ἀπὸ τὸ καράβι καὶ νὰ τὸν ἀφήσουν σὲ καμιὰ ἀκρογιαλιά.

Ἀλλὰ ποιος θὰ τολμοῦσε νὰ κάμῃ τέτοιο πράγμα; ποιὸς ἄλλος ἀπὸ τὸν τετραπέρατο τὸν Ὀδυσσεά;

Ὁ βασιλιάς τῆς Ἰθάκης περίμενε τὴν ὥρα, πὺ δὲ ὁ Φιλοκτήτης, ἀποκαμωμένος ἀπὸ τοὺς πόνους κοιμόταν βαθιά. Τὸν ἔβαλε σιγὰ σὲ μιὰ βάρκα καὶ τὸν ἔβγαλε στὴ Λήμνο. Τοῦ ἄφησαν κάμποσα ροῦχα, ξύλα γιὰ ν' ἀνάψῃ φωτιά, τὰ ὄπλα του καὶ λίγες τροφές. Ἐπειτα γύρισαν πάλι στὸ στόλο.

Ἡ Λήμνος ἦταν τότε παντέρημη. Ἄνθρωποι δὲν κατοικοῦσαν καὶ στὰ ξερὰ βουνά της δὲ φύτρωνε παρὰ λίγο χορτάρι καὶ κάπου κάπου κανένα χαμόκλαδο.

Ὁ Φιλοκτήτης, ἄμα ξύπνησε καὶ εἶδε τὴ θέση του, πῆγε νὰ τρελαθῇ ἀπὸ τὸ κακό του. Ἀλλὰ μὲ τὸν καιρὸ συνήθισε κοιμόταν σὲ μιὰ σπηλιά κι ἔτρωγε ἀγριοπούλια, πὺ κυνηγοῦσε μὲ τὰ βέλη του.

Μὰ ἡ πληγὴ του ἦταν ἀγιάτρευτη καὶ κανένα βοτάνι δὲ βρισκόταν νὰ τοῦ μαλακώσῃ τοὺς πόνους. Ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα σάπιζε τὸ πόδι του κι ὅσο πήγαινε, πιο δύσκολα περπατοῦσε. Ποιὸς ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας θὰ τολμοῦσε νὰ βγῆ τώρα, στὴ Λήμνο καὶ νὰ πῆ στὸ Φιλοκτήτη νὰ πάῃ νὰ πολεμήσῃ μαζί τους, ἔπειτα ἀπὸ τὴν πρώτη τους ἀδιαντροπιά; ἀποφάσισαν πάλι νὰ στείλουν τὸν Ὀδυσσεά.

Ὁ βασιλιάς τῆς Ἰθάκης πρόθυμα δέχτηκε. Πῆρε μαζί του τὸ Νεοπτόλεμο, μπῆκε στὸ καράβι καὶ δὲν ἄργησε ν' ἀράξει στὴν ἀκρογιαλιά τῆς Λήμνου.

- Ἐσὺ νὰ τραβήξῃς μπροστά, εἶπε στὸ γιὸ τοῦ Ἀχιλλέα κι ἐγὼ θὰ ἔρθω ἀπὸ πίσω. Νὰ πᾶς σὲ κείνη τὴ σπηλιά.

Ὁ Νεοπτόλεμος τράβηξε καὶ μπῆκε στὴ σπηλιά μὰ πάλι

Ξαναγύρισε.

- Δέν εἶναι μέσα; τὸν ρώτησε ὁ Ὀδυσσεάς, κρυμμένος πίσω ἀπὸ μιὰ πέτρα.

- Δέν εἶναι, ἀπάντησε ὁ Νεοπτόλεμος. Μόνο ἓνα κρεβάτι, στρωμένο μὲ ξερὰ φύλλα φανερώνει, πῶς κάποιος κοιμήθηκε ἐκεῖ τὴ νύχτα.

- Δέν ἦταν τίποτ' ἄλλο;

- Ἕνα ξύλινο ποτήρι καὶ κάμποσα ξερὰ φύλλα, ἀπὸ κείνα ποὺ βάζουν στὶς πληγές.

- Ἐδῶλοιπὸν βρίσκεται! Αἰνάτος ἔρχεται, εἶπε ὁ Ὀδυσσεάς. Πρόσεξε νὰ κάμης ὅπως σοῦ εἶπα καὶ στριμώχτηκε πάλι πίσω ἀπὸ τὴν πέτρα.

Γυρίζει τότε ὁ Νεοπτόλεμος νὰ πάη στὴ σπηλιὰ καὶ βλέπει τὸν ἥρωα ντυμένο μὲ κουρέλια. Τὸ πρόσωπό του ἦταν καταζαρωμένο ἀπὸ τοὺς δυνατοὺς πόνους, τὰ γένηια του ἄγρια καὶ μπερδεμένα καὶ πιὸ ἄγρια τὰ μαλλιά του.

Σάστισε ὁ Φιλοκτῆτης, ἅμα εἶδε ἄνθρωπο μὲ ρούχα ἑλληνικά.

- Ποιὸς εἶσαι, καλὸ μου παλικάρι; ρώτησε μὲ καλοσύνη τὸ Νεοπτόλεμο.

- Ἕλληνας εἶμαι, ἀποκρίθηκε ἐκεῖνος.

- ὦ, τί γλυκιὰ φωνή! Πόσον καιρὸ εἶχα νὰ τὴν ἀκούσω! Καὶ τίνος εἶσαι;

- Εἶμαι ὁ γιὸς τοῦ Ἀχιλλέα, ὁ Νεοπτόλεμος.

- Πῶς βρέθηκες ἐδῶ; μὴν τάχα πᾶς, γιὰ νὰ βοηθήσης τοὺς Ἕλληνες νὰ πάρουν τὴν Τροία;

- Ὅχι! Ἐρχομαι ἀπὸ τὴν Τροία καὶ γυρίζω στὴν πατρίδα μου.

- Γιατί; ρώτησε μὲ περιέργεια ὁ Φιλοκτῆτης, Τὴν πῆραν τὴν Τροία; ἔρχονται καὶ τ' ἄλλα τὰ καράβια;

Τίποτε δὲν ξέρω. Ἔχω πολὺν καιρὸ πού ἔφυγα. Μάλωσα μὲ τοὺς Ἕλληνας καὶ πιὸ πολὺ μὲ τὸν πανοῦργο τὸν Ὀδυσσεά. Ἄκουσ νὰ μὴ θέλῃ νὰ μοῦ δώσῃ τὰ ὄπλα τοῦ πατέρα μου! Πρόσθεσε μὲ θυμὸ.

- Τὸν ἄθλιο! φώναξε ὀργισμένος κι ὁ Φιλοκτῆτης· πολὺ θὰ σὲ παρακαλέσω, καλὸ μου παλικάρι, νὰ μὲ πάρῃς καὶ μένα στὸ καράβι καὶ νὰ μὲ ξαναφέρῃς στὴν πατρίδα μου.

Μὲ μεγάλη μου εὐχαρίστηση, εἶπε ὁ Νεοπτόλεμος, ἀλλὰ ποιὸς εἶσαι;

- Εἶμαι ὁ Φιλοκτῆτης.

- Ὁ Φιλοκτῆτη! Κάνει ὁ Νεοπτόλεμος, σὰ νὰ μὴ τὸν ἤξερε. Μὲ πιὸ μεγάλη μου χαρὰ τώρα θὰ σὲ πάρω στὸ καράβι μου, μὰ θὰ σοῦ ζητήσω κάποια χάρη.

- Τί θέλεις; ρώτησε ὁ Φιλοκτῆτης.

- Ἄκουσα, πὼς ἔχεις τὸ τόξο καὶ τὰ βέλη τοῦ Ἡρακλῆ. Ἔχω μεγάλη ἐπιθυμία νὰ τὰ ἰδῶ. Δώσε μού τα καὶ σὺ ἐτοιμάσου νὰ φύγωμε.

Χωρὶς νὰ βάλῃ κακὸ στὸ νοῦ του ὁ Φιλοκτῆτης, ἔδωσε τὸ τόξο καὶ τὰ βέλη στὸ Νεοπτόλεμο. Ἐπειτα χαρούμενος, πὼς θὰ γυρίσῃ στὴν πατρίδα του, πῆγε νὰ ἐτοιμαστῇ.

- Ἐμπρός, πᾶμε, παιδί μου, εἶπε βγαίνοντας σὲ λίγο ἀπὸ τὴ σπηλιά, ἔτοιμος γιὰ ταξίδι.

Ὁ Νεοπτόλεμος συγκινηθῆκε ἀπὸ τὴν τόση ἐμπιστοσύνη, πού τοῦ ἔδειχνε ὁ Φιλοκτῆτης.

- Θὰ ἦθελες νὰ πᾶμε μαζὶ στὴν Τροία; τὸν ρωτᾷ.

- Ποτέ! φωνάζει ἄγρια καὶ ἀποφασιστικὰ ὁ Φιλοκτῆτης.

- Μὰ ξέρεις, πὼς μόνο μὲ τὸ τόξο καὶ τὰ βέλη σου θὰ παρθῇ. Ὁ ἀποκτῆσης δόξα ἀθάνατη.

- Δὲ θέλω τέτοια δόξα, φώναξε πάλι ὁ Φιλοκτῆτης.

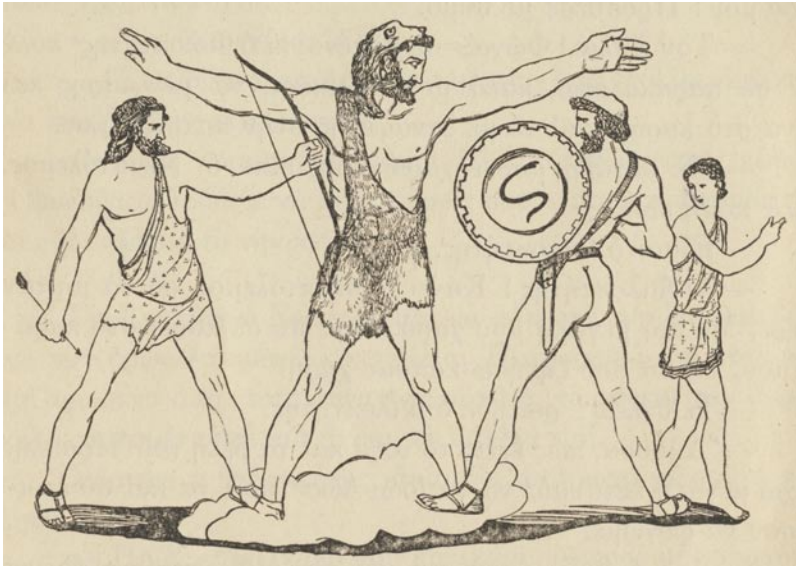
- Μὰ ἐγὼ πρέπει νὰ γυρίσω πάλι ἐκεῖ, λέει ὁ

Νεοπτόλεμος.

- Ἔτσι λοιπόν! Μὲ γέλασες, γιὰ νὰ μοῦ πάρης τὰ βέλη; λέει πικραμένος ὁ Φιλοκτήτης. Κρίμα σὲ σένα. Ὁ Ἀχιλλεὺς ποτὲ δὲ θὰ ἔκανε ἔτσι!

Ντράπηκε ὁ Νεοπτόλεμος, ὅταν ἄκουσε τὰ λόγια τοῦ Φιλοκτήτη καὶ τοῦ λέει:

- Νά, πάρε πίσω τὰ βέλη σου. Δὲ θέλω μὲ τὴ βία νὰ σὲ ἀναγκάσω νὰ πᾶμε στὴν Τροία. Ψεύτης ἐγὼ ποτὲ δὲ θὰ γίνω.

- Θὰ τὸν ἀναγκάσω ἐγὼ! φωνάζει ὁ Ὀδυσσεύς. Καὶ πετιέται πίσω ἀπὸ τὴν πέτρα..

- Ἄθλιε! βγάζει μιὰ φωνὴ ὁ Φιλοκτήτης. Κι ἀμέσως βάζει στὴ χορδὴ τοῦ τόξου ἓνα φαρμακωμένο βέλος.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἓνα σύννεφο ἀστραφτερὸ ἔσκασε

ανάμεσά τους και φανερώνεται ο Ήρακλῆς.

Μή, φίλοι μου! φωνάζει δυνατά. Πρέπει νὰ ξέρετε, πὼς μὲ τὶς φιλονικίες σας φέρνετε μεγάλη καταστροφή στὴν πατρίδα σας. Εἶναι θέλημα τῶν θεῶν, Φιλοκτήτη, νὰ πᾶς στὴν Τροία καὶ πρέπει νὰ πᾶς! Συλλογίσου πόσα καὶ πόσα τράβηξα ἐγώ, γιὰ νὰ ἀποκτήσω τὴν ἀθανασία. Τὰ βέλη μου δὲν πρέπει νὰ χύσουν ἀδελφικὸ αἷμα, μὰ τὸ αἷμα ἐκείνου, ποὺ ἔδωσε τὴν ἀφορμὴ νὰ γίνη ὁ τρομερὸς αὐτὸς πόλεμος.

Θὰ σοῦ γιατρέψῃ τὴν πληγὴ ὁ ξακουσμένος γιατρός, ὁ Ποδαλείριος· θὰ νικήσῃς τοὺς Τρωαδίτες καὶ θὰ γυρίσῃς στὴν πατρίδα δόξασμένος καὶ φορτωμένος μὲ πλούσια λάφυρα.

Ὁ Φιλοκτήτης ἄκουσε τὸ θέλημα τῶν θεῶν. Σήκωσε τὰ χέρια του καὶ ἔκαμε τὴν προσευχή του. Ὑστερα εἶπε στὸν Ὀδυσσεά καὶ στὸ Νεοπτόλεμο.

- Ἐμπρός! Πᾶμε στὸ καράβι. Καιρὸς νὰ πάρωμε τὴν Τροία!

ΤΟ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙ ΤΟΥ ΜΥΣΤΡΑ

(Ἡ παράδοση αὐτὴ δείχνει τὴ μεγάλη πίστη τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ στὴν ἀνάσταση τοῦ Γένους.)

Κοντὰ στὸ Μυστρά, σὲ μιὰ ψηλὴ κορφή, ποὺ φαίνεται ὄλος ὁ κάμπος τῆς Σπάρτης, ἦταν ἓνα κυπαρίσσι, τὸ μεγαλύτερο κυπαρίσσι τοῦ κόσμου.

Τώρα δὲν ὑπάρχει πιά.

Κάποιος ἀναψε φωτιά ἐκεῖ κοντὰ χωρὶς νὰ σκεφτῇ τὸ καημένο τὸ γέρικο τὸ δέντρο καὶ οἱ σπίδες ἔπεσαν ἐπάνω του καὶ ἔπιασε φωτιά καὶ κάηκε.

Αὐτὸ τὸ κυπαρίσσι φυτεύτηκε πολὺ περίεργα.

Ὅταν οἱ Τούρκοι ἦταν ἀκόμη στὸν τόπο μας, ἓνας μεγά-

λος πασᾶς ἦρθε μιὰ μέρα σ' αὐτό τὸ μέρος νὰ πάρῃ τὸν ἀέρα του. Ἔδωσε διαταγή στοὺς δούλους του νὰ του ψήσουν ἕνα ἀρνὶ στὴ σούβλα καὶ κάθισε ἐκεῖ καὶ ἄρχισε νὰ τρώῃ.

Εἶχε μαζί του ἕνα νέο βοσκό, χριστιανό, πὺν τὸν ὑπηρετοῦσε· καὶ καθῶς τὸ παιδί στεκόταν ἐκεῖ πάνω καὶ κοίταζε αὐτὸ τὸ ἔκτακτο θέαμα, τοὺς κάμπους μὲ τὰ δέντρα, τὰ τρεχούμενα νερά καὶ τὰ βουνά τριγύρω, ἀναστενάξε βα-
θιά.

Ὁ πασὰς τὸν ἄκουσε καὶ ρώτησε:

- Τι ἔχεις Ἑλληνόπουλο; γιατί ἀναστενάξεις ἔτσι;
- Καὶ πῶς νὰ μὴν ἀναστενάζω ἔτσι ἀφέντη;
- Τι σοῦ χάλασε τὴν καρδιά;
- Καὶ πῶς νὰ μὴν κλαίει ἡ καρδιά μου, ὅταν ξέρω πως ὅλος αὐτός ὁ ὠραῖος τόπος καὶ αὐτὰ τὰ τρεχούμενα νερά καὶ τὰ βουνά ἦταν δικὰ μας μιὰ φορά, πῶς ἐσεῖς καὶ οἱ πατέρες σας μᾶς τὰ πήρατε;

— Έτσι τὸ ἤθελε ὁ Ἀλλάχ.

— Μὰ ὄχι γιὰ πάντα, εἶπε τὸ Ἑλληνόπουλο, γιατί οἱ γέροι μᾶς λένε, καὶ ὅπως μᾶς βλέπει ὁ Θεός, ἐγὼ πάντα τέφω τὴν πεποίθησή, πῶς μὲ τὸν καιρὸ πάλι δικὰ μας θὰ εἶναι!

Ὁ πασὰς ὀργίστηκε.

— Βρέ ἀνόητε, φώναξε, τί κουταμάρες εἶν αὐτές πού λές;

Καὶ ἀρπάζοντας τὴ σούβλα, πού εἶχε ψηθεὶ τὸ ἀρνί, καημένη καὶ μαύρη ὅπως ἦταν, τὴν ἔμπηξε μὲ ὅλη του τη δύναμη στὴ γῆ.

— Ναὶ! φώναξε. Τὸ βλέπεις αὐτό; λοιπόν, ἂν αὐτὸ τὸ καμένο ξερόκλαδο βγάλῃ κλαδιά καὶ φύλλα, τότε μπορῆς νὰ τρέφῃς τὴν ἐλπίδα, ὅτι οἱ δικοὶ σου θὰ ξαναπάρουν αὐτόν τὸν τόπο!

Καὶ νὰ! Τὴν ἄλλη μέρα ἡ σούβλα εἶχε ριζώσει καὶ βλάστησε καὶ μεγάλωσε, ἔγινε τὸ ψηλὸ κυπαρίσσι, πού ἦταν ἐκεῖ γιὰ τόσα χρόνια ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸν κάμπο τῆς Σπάρτης.

Κι αὐτὸ τὸ Ἑλληνόπουλο ἦταν ἓνας ἀπὸ κείνους πού πολέμησαν, γιὰ νὰ ξαναπάρουν τὸν τόπο μας καὶ ὅταν ἦταν πάλι ἐλεύθερη ἡ Ἑλλάδα, ἔφερε τὰ παιδιὰ του καὶ τὰ παιδιὰ τῶν παιδιῶν του κάτω ἀπὸ τὸ κυπαρίσσι καὶ τοὺς ἔλεγε πῶς φύτωσε.

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΚΗΡΥΓΜΑ

Στων Ὑψηλάντηδων τ' ἀρχοντικό, στὸ Κισνόβι τῆς Ρωσίας, δεκάξι τοῦ Φλεβάρη 1821.

Γύρω στὸ τραπέζι, ἀπ' τὰ πέντε ἀδέρφια οἱ τέσσερες, Ἀλέξανδρος, Δημήτρης, Νικόλας καὶ Γιώργης· κι ἀντικρὺ τους οἱ δύο γραμματικοί, Λασσάνης καὶ Τυπάλδος, γράφουν

τὴν προκήρυξη. Ἡ ἀπόφαση πιά ἦ τρανὴ εἶναι παρμένη. Μένει νὰ δοθῇ τὸ σύνθημα τοῦ ἀγώνα καὶ στὶς καρδιές τῶν Ἑλλήνων τὸ σάλπισμα ν' ἀντιλαλήσῃ κι ἀπὸ τὰ θεμέλια τῆς νὰ σείσῃ τὴν Τουρκιά.

Μέσα στὴν ἐπίσημη σιωπὴ, τοῦ Ἀλέξανδρου ἡ φωνὴ ἀργῆ καὶ γαλήνια χύνεται τριγύρω:

—Ναί, ἀδέρφια, λέει, ὅλα τὰ προσφέρομε θυσία πατριωτικὴ, καὶ τὰ δυὸ ἑκατομμύρια, ποὺ ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνηση, κατὰ τὴ συνθήκη, θὰ μᾶς πληρώσῃ τὸν ἐρχόμενο Μάη. Δὲν μποροῦμε νὰ περιμένουμε! Ἡ ἔταιρία ἀνακαλύφτηκε! Ἄς προσφέρωμε καὶ τὰ κτήματά μας στὴ Βλαχία: ἀξιζοῦν ἕξ ἑκατομμύρια. Καὶ τοὺς μισθοὺς ποὺ παίρνομε ἀπὸ τὴ Ρωσία. Ἄς δώσωμε καὶ τοὺς ἴδιους τοὺς ἑαυτοὺς μας στὸ βωμὸ τῆς Πατρίδας. Ἔτσι θὰ ἐκτελέσωμε τὴν παραγγελία τοῦ πατέρα μας καὶ θὰ πάρωμε ἐκδίκηση γιὰ τὰ βασανιστήρια ποὺ ὑπέφερε ὁ πάππος μας καὶ πέθανε ἀπ' αὐτά. Ὅλα ἄς τὰ δώσωμε στὴν πατρίδα. Ἄς κινήσωμε τὸν ἱερὸ ἀγώνα. Διάβασε, Λασσάνη, τὴν προκήρυξη.

Διαβάστηκε ἡ προκήρυξη καὶ γίνηκε δεχτὴ μὲ μιὰ καρδιά.

—Εἶναι καὶ κάποια ἄλλη θυσία, εἶπε ὁ μονόχερος Ἀλέξανδρος.

Σηκώθηκε, βγῆκε ἀπὸ τὸ θάλαμο, πέρασε ἀπ' ἄλλον καὶ μπῆκε ἴσια στῆς μητέρας του.

Τὴν ἤβρε μὲ τὸ πιὸ μικρὸ ἀδέρφι, τὸ Γρηγόρη, δεκατεσσάρω χρονῶ ἀγόρι, καδισμένο στὸ πλάι τῆς.

Ἄφου προσκύνῃσε τὰ πολυσέβαστα γεράματα τῆς μάνας, τῆς τρανῆς Ἀρχόντισσας, τῆς ἔδωσε τὸ χέρι καὶ τὴν ἔσυρε σιγὰ στὸ θάλαμο, ποὺ βρίσκονταν τ' ἀδέρφια του.

—Μητέρα, εἶπε, ἡ σωτηρία τῆς πατρίδας μπορεῖ ν' ἀπαιτήσῃ καὶ τὴ θυσία τοῦ κτήματος ποὺ ἔχομε στὴν

Κοζνίτσα. Μᾶς δίνει πενήντατέσσερες χιλιάδες ρούβλια τὸ χρόνο. Χαρίζεις αὐτὸ τὸ κτῆμα, μητέρα, στὴν Πατρίδα;

Ἡ Ἀρχόντισσα Ὑψηλάντισσα ἀναδάκρυσε γλυκά.
—Παιδιά μου, εἶπε, ἐγὼ χαρίζω ἐσᾶς, τὰ φίλτατά μου,

και θα λυπηθῶ τὰ δυὸ ἑκατομμύρια ρούβλια;

Μὲ τὰ τελευταῖα αὐτὰ λόγια ἦταν κι ἡ προκήρυξη τελειωμένη. Ὑπόγραψε κι ὁ γιός: *Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης*.

ΣΙΤΑΡΙ-ΚΡΙΘΑΡΙ

Οἱ προεστοὶ τῆς Ἀθήνας εἶχαν σύναξη μυστικὴ στὸ σπίτι τοῦ γερο - Θωμᾶ, τοῦ γεροντότερου, ποῦ ἦταν ἐκεῖ κοντὰ στὴ Ρόμβη. Ἄρχισε νὰ σκοτεινιάζῃ μέσα στὴν κάμαρη, και δὲν τὸ βρῆκαν σωστὸ ν' ἀνάψουν λυχνάρι, γιὰ νὰ μὴ δώσουν ἀφορμὴ νὰ μπῆ κανεὶς, ἂν και εἶχαν τόση ἐμπιστοσύνη στὴ νοικοκυρά, ὅση εἶχαν στὸν ἴδιο τὸν ἄντρα της. Ἐπειτα ὅ,τι ἦταν νὰ ξέρῃ αὐτὴ, τὸ ἤξερε πιά. Κι ἀφοῦ οἱ ἄρχοντες εἶχαν φυλακιστῆ στὸ Κάστρο, οἱ γέροι συνάχτηκαν στ' ἀρχοντικό της, γιὰ νὰ σκεφτοῦν γιὰ πράματα σοβαρά.

Οἱ χωριάτες γύρω στὰ χωριά εἶχαν ἀρχίσει νὰ συνταράζονται και τὸ μεγάλο κίνημα δὲν ἦταν μακριά.

Ἀπὸ τὸ Μενίδι, ποῦ ἦταν τὸ κέντρο τοῦ ἀναβρασμοῦ, ἔφταναν κρυφές παραγγελίες στοὺς προεστοὺς τῆς Χώρας και ζητοῦσαν ἀνταπόκριση μ' αὐτοὺς και περίμεναν τίς προσταγές τους.

Μέσα στὸ δωμάτιο τὸ σκοτάδι πύκνωνε και θάμπωνε κι οἱ γέροι μὸλις ἔβλεπαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο. Κανένας δὲ μιλοῦσε πιά, μὰ ἡ ἴδια σκέψη περνοῦσε ἀπ' τὰ κεφάλια και τῶν ὀχτώ, ποῦ κάθονταν ἐκεῖ μέσα στὰ ντιβάνια ἀκίνητοι. Ἦξεραν πὼς οἱ Τούρκοι ἄρχισαν νὰ παίρνουν εἶδηση, πὼς κάτι σοβαρὸ ἔτρεχε ἀνάμεσα στοὺς Χριστιανούς. Οἱ Ἀρβανίτες φύλαγαν καλὰ τίς πόρτες και κανένα δὲν ἄφηναν νὰ πάῃ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στὰ περίχωρα. Ἐπρεπε ἢ μὲ τὸ καλὸ νὰ τοὺς κάνης νὰ σ' ἀφήσουν ἢ κρυφὰ νὰ πηδῆσης ἀπ' τὰ τείχη και νὰ πᾶς. Μὰ τότε δύσκολα θὰ γύριζες, γιὰτὶ στὶς πόρτες θὰ σ'

ἔπιαναν,

Τέλος ἓνας ἀπ' τοὺς γέροντες ἀποφάσισε νὰ ξεστομίση τὸ χαρὺ τὸ ρώτημα:

— Ποιὸς εἶν' ἄξιος νὰ πάρη ἐπάνω του αὐτὴ τὴ δουλειὰ καὶ νὰ βγῆ κρυφὰ ἀπ' τὴ χώρα, μὰ μὲ τὴν ἄδεια τῆς φρουρᾶς;

Κανεὶς δὲν ἀποκρίθηκε. Γιὰ κάμποση ὥρα ἔμειναν σιωπηλοί, σὰν κάτι νὰ περίμεναν.

Ἕνας ἐλαφρὸς ψίθυρος ἀκούστηκε κατὰ τὴν πόρτα, τὴν πόρτα ποὺ ὅλοι τὴ θεωροῦσαν κλειστή, τὴν πόρτα ποὺ ἔφερεν ἐπάνω στὸ λιακωτό. Μέσα στὸ σκοτάδι ξεχώρισε γνῶριμη παιδιοῦ μορφή, ἀμίλητη, συμμαζωμένη, κολλητὴ στὸν τοῖχο. Ὅλων τὰ μάτια, συνηθισμένα στὸ σκοτάδι, γνῶρισαν τὸ Θωμάκο, τὸ μικρότερο ἀπ' τὰ δυὸ ἐγγόνια τοῦ νοικοκύρη.

Αὐστηρὰ τοῦ μίλησε ὁ παππούς του τότε:

— Τί μπῆκες ἐδῶ μέσα; εἶπε ὁ γερο - Θωμάς. Ποιὸς σ' ἔστειλε; Ἐχεις πολλὴ ὥρα ἐδῶ; Ἀπὸ ποῦ πέρασες; Ἐγὼ εἶχα τὴν πόρτα ἀμπαρωμένη.

— Μπῆκα, εἶπε, τὸ παιδί. Κατέβηκα ἀπὸ τὸ λιακωτό.

— Πῶς τὸ ἔκανες αὐτό! εἶπε ὁ γέρος αὐστηρότατα. Τίνος τὴ γνώμη πῆρες; Ποιὸς σ' ἔβαλε νὰ τὸ κάνης αὐτό;

— Ὅχι, μοναχός μου!, εἶπε ζωηρὰ τὸ παλληκάρι καὶ προχώρησε δυὸ βήματα. Ἡ μιλιὰ του ἀντηχοῦσε καθαρὴ καὶ ἀπονήρευτη μέσα στὸ σκοτάδι. Κατάλαθα, εἶπε, πῶς θὰ λέγατε γιὰ τὴν Πατρίδα... καὶ ἤθελα ν' ἀκούσω.

Τοῦ γέροντα ἡ καρδιὰ ἤρθε στὸν τόπο τῆς. Τὸ ἐγγόνι τοῦ γερο - Θωμά ἦταν ἀδῶο, κίνδυνος δὲν ἦταν γι' αὐτοὺς καὶ γιὰ τὰ σπίτια τους. Τὸ παιδί ἤθελε ν' ἀκούση ποῦ μιλοῦσαν γιὰ τὴν Πατρίδα. Ὁ παππούς του ἦταν ἔτοιμος νὰ τὸ ὀρμηνέψη πρῶτα, καὶ ὕστερα νὰ τὸ διώξῃ, μὰ δὲν πρόφτασε.

Τὸ παιδί τὸν πρόλαβε:

—Ἐγὼ πάω! εἶπε σοβαρά, σὰ νὰ μιλοῦσε μὲ τὸν ἑαυτό του.

—Ποῦ;

—Στὸ Μενίδι... Δὲ θέλετε νὰ στειλετε ἄνθρωπο; Ὅα πάω ἐγὼ!

—Πῶς θὰ πᾶς ἐσύ, παιδί μου; εἶπε ὁ παππούς του.

—Μὲ τ' ἄλογο καβάλα... Ὅα πάρω τὸν καρά, σανὸ θὰ πάω νὰ κόψω. Ὅᾳχω καὶ τὸ κλαδευτήρι.

Χαμήλωσαν οἱ φωνές τῶν γέρων. Τὸ παιδί, ὀρθὸ πάντα, μὰ πιὸ μακριὰ ἀπὸ τὴ συντροφιά τους, ἄκουγε χωρὶς νὰ θέλη.

Πέρασε ἀπ' τὴ Μενιδιάτικη πόρτα ὁ Θωμάκος τραγουδώντας, τὸ πρωί, ἀργά, καμαρωτά, γιὰ νὰ μὴ δώση καμιὰ ὑπόψια. Στοῦ Ἄγα τὴ Βρύση πότισε τ' ἄλογο. Ἐξακολούθησε τὸ δρόμο του, ἔφτασε στὸ Μενίδι, τελείωσε τὸ σκοπὸ του, ἔκοψε καὶ σανὸ καὶ γύρισε. Γύρισε μὲ τὸν τρανὸ τὸ λόγο γραμμένο στὰ φυλλοκάρδια του, ποῦ ὁ Χατζῆ - Μελέτης, τῆς Χασιάς ὁ Καπετάνιος, κι ὁ Μῆτρο Λέκας, τοῦ Μενιδιοῦ, μὲ δισταγμὸ τοῦ ἐμπιστεύτηκαν, γιὰ τὸν εἶδαν τόσο μικρό. Μὰ τὸ παιδί αὐτὸς ὁ λόγος τὸ μεγάλωσε καὶ τὸ ἔκανε ἄντρα ἄξιο νὰ φυλάξῃ τὸ διαμάντι τ' ἀξέτιμητο, καὶ στὸ φῶς νὰ μὴν τὸ δείξῃ, παρὰ μονάχα στῶν προεστώτων τῆς Ἀθήνας τὴν καρδιά νὰ τὸ ἐμπιστευτῆ,

Γύρισε, ὅπως πῆγε, ἤσυχα καὶ χωρὶς κανένα ἐμπόδιο. Καὶ τράβηξε ἴσια στοῦ παπποῦ του. Ἐκεῖ δὲ βρῆκε τὸ γέρο παππού. Μὰ ἡ γιαιγιά του ἦταν ἀνήσυχη. Καὶ σὲ λίγο, νά κι ἔφτασε κι ὁ παππούς.

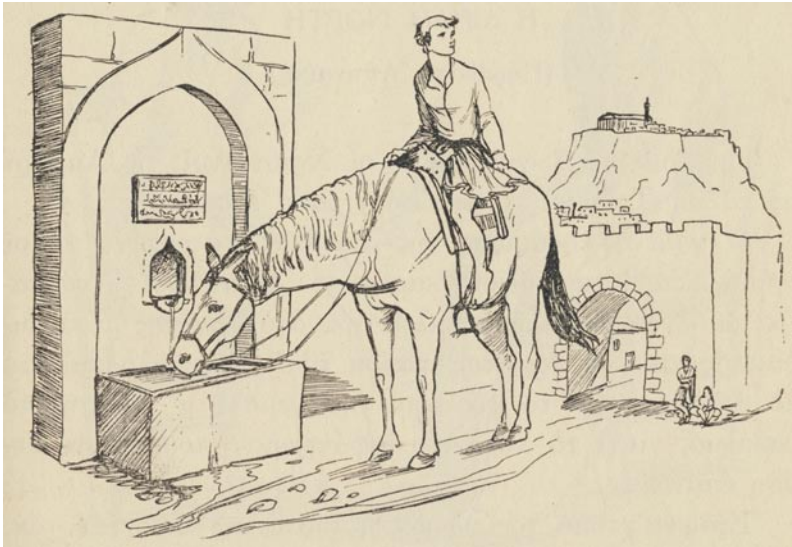
—Ἡρθες, παιδί μου; εἶπε. Πᾶμε μέσα...

Πέρασαν στὸ πιὸ βαθὺ δωμάτιο, ποῦ δὲν εἶχε κανένα παράθυρο.

—Λέγε τώρα γρήγορα. Τί ἀπόκριση φέρνεις ἀπὸ τοὺς χωριάτες;

—Στὶς εἰκοσιῆξή τοῦ Ἀπριλιοῦ νὰ τοὺς καρτεροῦμε. Θὰ μποῦνε ἀπὸ τὰ τείχη, ἀνάμεσα πόρτας Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῆς Μπουμπουνίστρας. Εἰμερώματα, εἶπαν, τόσο νὰ φέγγη ὅσο νὰ ξεχωρίζεται τὸ στάχυ, τὸ σιτάρι ἀπ' τὸ κριθάρι.

—Καλά, παιδί μου, σιτάρι - κριθάρι! Τρέχα τώρα ἔξω

νὰ παίξεις μὲ τ' ἄλλα παιδιά. Καὶ σὲ κανένα τίποτε νὰ μὴ μιλήσης! Ἀγκαλά, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σοῦ τὸ πῶ. Τὸ ξέρεις μοναχός σου...

—Καλά, παππού, εἶπε τὸ παιδί χαρούμενο, κι ἔτρεξε στὰ παιγνίδια του.

Σὲ λίγες μέρες οἱ χωριάτες πατοῦσαν τὴν Ἀθήνα ξαφνικά,

κι ἀδερφωμένοι μὲ τοὺς Ἀθηναίους ἔκλειναν τοὺς Τούρκους
στὴν Ἀκρόπολη.

Η ΔΙΠΛΗ ΓΙΟΡΤΗ (Παράδοση Ἀθηναϊκὴ)

Τὴν ἴδια μέρα γιόρτασαν οἱ Χριστιανοὶ τὴ Λαμπρὴ τους
καὶ οἱ Τοῦρκοὶ τὸ μπαϊράμι τους ἔτσι ἔτυχε.

Ἡ γριὰ ἡ κλησάρισα τῆς Σωτήρας, τὰ μεσάνυχτα τοῦ
Μεγάλου Σαββάτου, ἀφοῦ ἔκαμαν οἱ Χριστιανοὶ Ἀνάσταση
κι ἀπόλυσε ἡ ἐκκλησία, κλείστηκε στὸ κελί της μέσα,
διπλοαμπάρωσε τὴν πορτίτσα της κι ἔβαλε γιὰ καλὸ καὶ
γιὰ κακὸ ἀπὸ πίσω καὶ τὸ φορτσέρι της, γεμάτο μ' ὄλο της
τὸ νοικοκυριό, γιατί τὸ τούρκικο ξεφάντωμα μποροῦσε νὰ
ἔσπασε ἐπάνω της.

Ἐξάφνα χτυπᾶ τρεῖς φορές ἡ πόρτα της: τὰκ, τὰκ, τὰκ.
Ἄλλες τρεῖς φορές χτύπησε κι ἡ καρδιά τῆς κλησάρισσας.

- Ἄνεῖσαι Χριστιανός, νὰ σὲ πολυχρονᾷ ὁ μεγαλοδύναμος,
κι ἂν εἶσαι Τοῦρκος, πάλι καλῶς ὄρισες.

- Ἄνοιξε γρήγορα, γειτόνισσα καὶ μὴ φοβᾶσαι, ἐγὼ
εἶμαι.

- Μπά! Ἐσύ ἴσαι γειτόνισσα; Καὶ τί γυρεύεις, τέτοια
ῶρα;

Ἡ πορτίτσα τοῦ κελιοῦ ἀνοίγει, Τὸ κατάλευκο γεροντάκι,
τὴ κλησάρισα, καλοσορῖζει τὸ κατὰμαυρο σκέλεδρο, μιὰ
γριὰ Ἀραπίνα φιλενάδα της, πὺ καθόταν μέσα σ' ἓνα
χάλασμα τῆς γειτονιάς. Ἡ πορτίτσα ξανάκλεισε.

Ἡ Ἀραπίνα μιλεῖ πρῶτη:

- Τώρα πὺ ἡσύχασε ὁ κόσμος ὅλος κι οἱ χαροκόποι
τραβήχτηκαν στὰ σπίτια τους, ἦρθε κι ἐμένα ἡ σειρά μου

νά γιορτάσω τὸ μπαϊράμι μου στὸ τρυπόσπιτό μου μέσα.

Ἔκαμα ν' ἀπλώσω πάνω σὲ κάτι πέτρες τ' ἀποφάγια τῶν ἀγάδων, πὺ εἶχα σ' ἓνα χαρτί τυλιγμένα καὶ τότε σὲ συλλογίστηκα, καημένη γειτόνισσα, κλεισμένη καταμόναχη στὸ κελί σου, ξημερώνοντας ἢ Λαμπρὴ σας σὲ ψυχοπόνεσα, τὰ τύλιξα πάλι τ' ἀποφάγια καὶ εἶπα μέσα μου:

- Καχόμοιροι Χριστιανοί! Σκλάβοι καὶ σεῖς, σκλάβοι καὶ μεῖς. Πιὸ φτωγοὶ ἐμεῖς, μὰ πιὸ δυστυχησμένοι ἐσεῖς, γιατί γίνατε δοῦλοι στὸν ἴδιο τόπο, πὺ μιὰ φορὰ ἤσαστε ἀφεντικά.

Ἄς πάω λοιπόν, εἶπα, νὰ γιορτάσωμε μαζί· αὐτὴ τὴ Λαμπρὴ τῆς κι ἐγὼ τὸ μπαϊράμι μου. Ξεκίνησα κι ἦρδα.

Κι ἀκούμπησε τὸ μικρὸ τῆς τὸ δέμα ἐπάνω στὸ τραπεζάκι τοῦ κελιοῦ.

Σηκώνεται τότε ἡ κλησάρισσα γελαστὴ καὶ ψάχνει μέσα στὴν κασέλα τῆς. Βγάζει ἓνα κόκκινο αὐγὸ καὶ τὸ δίνει στὴν Ἄραπίνα.

Τὸ παίρνει ἐκείνη μ' εὐχαρίστηση μεγάλη, σηκώνει τὸ χέρι τῆς ψηλὰ καὶ τὸ παρατηρεῖ γύρω γύρω στὸ φῶς τοῦ λυχναριοῦ μὲ χαρὰ μικροῦ παιδιοῦ καὶ τὸ θαυμάζει σὰν κανένα σπάνιο καὶ περιφημο πράμα.

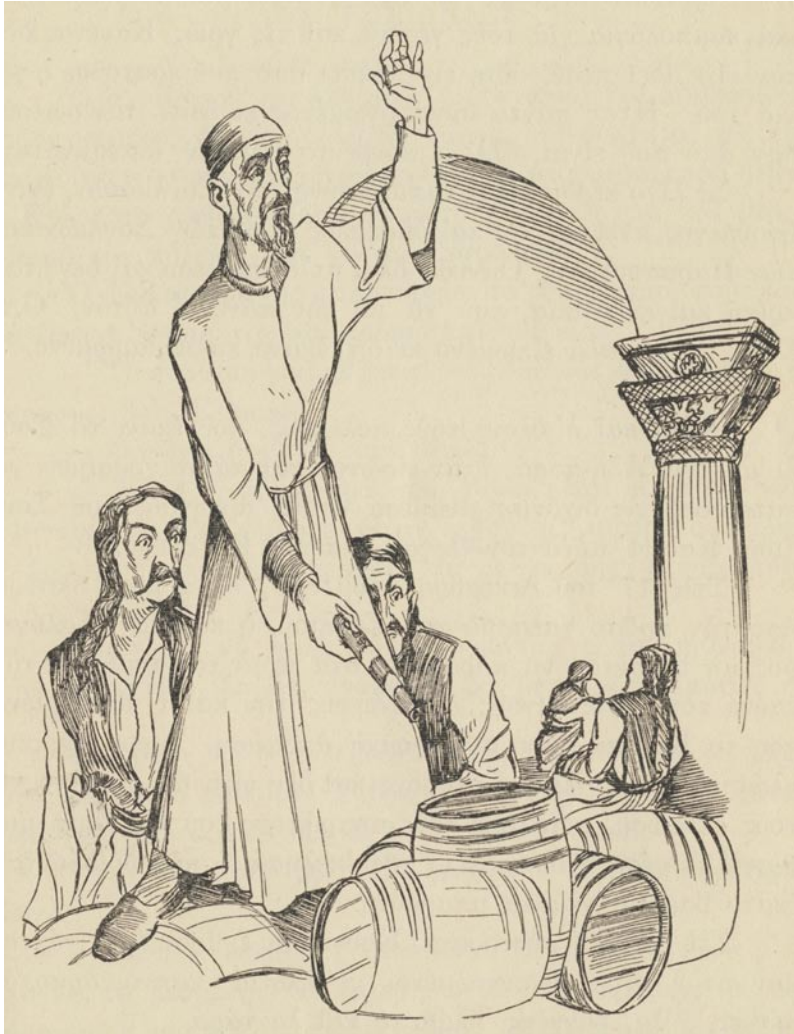
Ἡ γριὰ ἡ κλησάρισσα ἔρχεται σιγὰ σιγὰ, κάθεται κοντὰ τῆς καὶ ἔξαφνα κάνει τσὰκ μία καὶ τῆς τὸ σπάζει μὲ τὸ ἄλλο κόκκινο αὐγὸ, ποῦ εἶχε κρυμμένο στὸ ἄλλο τῆς τὸ χέρι, ξεκαρδισμένη στὰ γέλια γιὰ τὸ κατόρθωμά τῆς.

Τὸ κελὶ εἶναι μισοσκότεινο. Τὸ λυχνάρι μόλις καὶ φέγγει. Ζυγώνουν κοντὰ, μάγουλο μὲ μάγουλο, τὰ δυὸ γεροντικὰ κεφάλια κάτασπρο τὸ ἓνα, κατάμαυρο τὸ ἄλλο καὶ φιλιοῦνται...

Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ

Μιὰ μέρα λίγους μῆνες ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο πόλεμο, ποῦ εἶχαν κάνει οἱ Σουλιώτες μὲ τὸν Ἀλῆ-πασά φάνηκε ἓνας καλόγερος ἐξηντάρης ἐπάνω στὸ μοναστήρι τοῦ Σουλιοῦ, τὸ ἀθάνατο Κούγκι. Ἐρχόταν ἀπὸ τ' Ἅγιο Ὅρος κι ἤξερε πολλὲς γλῶσσες καὶ τὰ ρωσικά.

Ἐφέρε σταυροὺς γιὰ τὶς γυναῖκες καὶ τὰ παλικάρια, καὶ κομπολόγια γιὰ τοὺς γέρους καὶ τὶς γριές. Κανένας δὲν τὸν εἶχε ἰδεῖ ποτέ, οὔτε εἶχε μάθει ἀπὸ ποῦ κρατοῦσε ἡ γενιά του. Ἦταν πάντα συνοφρυωμένος κι ὅταν τὸν ρωτοῦσαν

ἀπὸ ποῦ εἶναι, ἄλλαξε κουβέντα καὶ δὲν ἀποκρινόταν.

Σὲ λίγο κέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν Σουλιωτῶν, ἔγινε ἡγούμενος, πνευματικὸς καὶ δάσκαλος ὅλων τῶν Σουλιῶν καὶ τῶν Παρασουλιῶν. Ὅμνυαν ὅλοι στ' ὄνομά του καὶ δὲν ἦταν κρίση καὶ φιλονικία, πὺ νὰ μὴ τὴν πᾶνε σ' αὐτόν. Ὅ,τι

ἔλεγε, ἦταν καλὰ εἰπωμένο κι ὅ,τι ἔκανε, καλὰ καμωμένο.

Ἀλλὰ καὶ σ' ὄλους τοὺς πολέμους, πού ἔκανε τὸ Σούλι μὲ τὸν Ἀλή-πασά, ἦταν πρῶτος καὶ πάντα χρησίμευε νὰ καταπαύῃ τὶς διχόνοιες ἀνάμεσα στοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ Σουλίου. Καὶ γι' αὐτὸ τὸν ἔλεγαν καπετὰν Καλόγερο.

Στὶς 17 τοῦ Δεκεμβριοῦ τοῦ 1808, λίγες μέρες ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο χαλασμό τοῦ Σουλίου, ὁ καπετὰν Καλόγερος, μὴ θέλοντας νὰ παραδώσῃ στὰ χέρια τοῦ τυράννου τὸν ἑαυτὸ του, τοὺς λίγους συντρόφους του καὶ τ' ἀγαπημένο του τὸ Κούγκι, πῆρε μιὰ ἥρωικὴ ἀπόφαση. Ἄφου περικυκλώθηκε ἀπὸ χιλιάδες ἐχθροὺς καὶ δὲν εἶχε ἄλλο τρόπο νὰ τοὺς σκοτώσῃ, μετέλαβε τοὺς συντρόφους του καὶ ἔριξε μιὰ πιστολιὰ μέσα στὸ ὑπόγειο τῆς ἐκκλησίας, πού βρισκόνταν ἑκατὸ βαρέλια γεμάτα μπαρούτη.

Στὴ στιγμὴ σύντροφοι, Κούγκι κι ἐχθροὶ ἀνατινάχτηκαν στὸν ἀέρα ἀνακατωμένοι μὲ φωτιά, καπνὸ, ἄρματα, πέτρες, ξύλα, βόγγους, κλάματα καὶ λαχτάρια.

Κι ἡ ἱστορία στὸ πλάι τοῦ Σουλίου ἔγραψε, μὲ ἄσβεστα χρυσὰ γράμματα τὸ ὄνομα τοῦ καπετὰν Καλόγερου: Σαμουήλ!

ΤΟ ΤΣΟΠΑΝΑΚΙ

Ὅταν ἄρχισε ἡ μάχη στὰ Δερβενάκια, ἓνα τσοπανάκι λεροφορεμένο, ἄοπλο, ἀλλὰ μὲ μάτια γοργοκίνητα, μὲ τὴ μαγκούρα του τὴν ποιμενικὴ, πλησίασε στὸ μέρος πού ἦταν ὁ Κολοκοτρώνης κι ἔβλεπε κι αὐτὸ μὲ περιέργεια καὶ θαυμασμό τὸν πόλεμο πού γινόταν παρακάτω.

Ὁ Κολοκοτρώνης παρατήρησε τὸ θαυμασμό του καὶ τὰ

ἔξυπνα καὶ ζωηρὰ μάτια του καὶ τοῦ εἶπε:

—Τί στέκεσαι καὶ βλέπεις, καὶ δὲν πᾶς καὶ σὺ νὰ πολεμήσης, βρῆ᾽ Ἑλληνα;

—Δὲν ἔχω ἄρματα καπετάνιε!

—Ἐχεις τὴ μαγγούρα σου, ἄρμα εἶναι κι αὐτή, νά! πήγαινε νὰ σκοτώσης κανένα ἐχθρὸ μ' αὐτή, νὰ πάρης τ' ἄρματά του καὶ ν' ἄρματωθῆς καὶ νὰ φορέσης τὰ ρούχα του.

—Μὰ λές;

Καὶ χωρὶς νὰ χάση καιρὸ πηδώντας μὲ τὴ βοήθεια τῆς μαγγούρας του — ὄπ! ὄπ! — ἀνακατεύτηκε μὲ τοὺς πολεμιστῆς.

Τὸ βράδυ, ὅταν τελείωσε ἡ μάχη, ἔνοπλος καὶ ἀγνώριστος μὲ ρούχα κάποιου Τούρκου, ποὺ εἶχε σκοτώσει, ξαναστάθηκε ἐπιδειχτικά ἐμπρὸς στὸν Κολοκοτρώνη.

—Τί εἶσαι σὺ, βρῆ᾽ Ἑλληνα; τὸν ρωτᾷ ὁ ἀρχιστράτηγος.

—Δὲ μὲ γνωρίζεις, καπετάνιε; Ἐγὼ εἶμαι ποὺ μ' ἔστειλες τὸ μεσημέρι νὰ πολεμήσω μὲ τὴ μαγκούρα μὲ τὴν προσταγή σου καὶ μὲ τὴν εὐχή σου, καπετάνιε, ἔκανα ὅπως μοῦ εἶπες...

ΤΡΑΓΟῦΔΙ ΚΛΕΦΤΙΚΟ

Πότε θαρθῆ μιὰν ἀνοιξη, θαρθῆ ἓνα καλοκαίρι,
ποὺ λουλουδίζουν τὰ κλαριά, ποὺ λιώνουνε τὰ χιόνια,
γιὰ νὰ ζωστοῦμε τ' ἄρματα καὶ τὰ χρυσὰ τσαπράζια,
νὰ βγοῦμε κλέφτες, βρῆ παιδιὰ, κλέφτες στὰ κορφοβούνια
καὶ στὴν ψηλότερη κορφὴ νὰ στήσωμε λημέρι!

Νάχομ' μὲ τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ τ' ἀποβραδὶς κουβέντα
κι ἐμᾶς τὸ γλυκοχάραμα νὰ πρωτοχαιρετίζη,
ἐμᾶς ὁ ἥλιος τὴν αὐγή, σὰν κρούη, νὰ πρωτοβλέπη.
Νὰ μᾶς ζηλεύουν οἱ αἰτοί, νὰ μᾶς ξυπνοῦν τ' ἀηδόνια.

Ἄράδ' ἀράδα τ' ἄρματα στὰ πεῦκα θὰ κρεμάμε,
καὶ θὲ νὰ σταίνωμε χορό. Καὶ κάθε μας τραγουδί
θάναι βροντὴ ἀπὸ σύννεφο, φωτιά ἀπ' ἀστροπελέκι,
θὰ μᾶς τρομάζουν τὰ θεριά, θὰ προσκυνοῦν οἱ κάμποι.
Πότε θαρθῆ μιὰν ἀνοιξη, θαρθῆ ἓνα καλοκαίρι
νὰ βγοῦμε κλέφτες, βρὲ παιδιά, κλέφτες στὰ κορφοβού-
νια!

Κ. Κρυστάλλης

ΤΟ ΕΘΝΟΣ ΜΑΣ ΘΑ ΣΕ ΠΛΗΡΩΣΗ

Ὁ Κανάρης γύριζε τὸ 1825 ἄπρακτος ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια, ὅπου εἶχε πάει νὰ κάψῃ τὸν Τουρκοαιγυπτιακὸ στόλο. Καὶ σὰ νὰ μὴν ἔφτανε ἡ πίκρα του γιὰ τὴν ἀποτυχία, ἄκουγε καὶ τὰ μουρμουρητὰ τῶν ναυτῶν του, ποὺ μέρες εἶχαν νὰ φᾶν καὶ νὰ πιοῦν νερό. Τὸ καράβι τους εἶχε σώσει ἀπὸ μέρες τὴν προμήθειά του.

Πλέοντας λοιπὸν στ' ἀνοιχτά, κάποιος ναύτης τὸν πλησιάζει καὶ τοῦ λέει:

—Καπετὰν Κωνσταντῆ, ἓνα καράβι ἀπὸ μακριά.

—Καλά, τοῦ ἀποκρίνεται ἡσυχα ὁ Κανάρης.

Σὲ μισὴ ὥρα τὰ δυὸ πλοῖα βρέθηκαν κοντὰ καὶ οἱ ναῦτες τοῦ Κανάρη παρατήρησαν, ὅτι ἦταν ἓνα μεγάλο αὐστριακὸ ἱστιοφόρο.

—Ἐμπρός, παιδιά, πιάστε τοὺς γάντζους, προστάζει ὁ πυρπολητής.

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ναῦτες πῆραν τὰ τουφέκια τους, ἄλλοι κατέβασαν μιὰ βάρκα καὶ μὲ τοὺς γάντζους κόλλησαν στὸ ξένο πλοῖο. Τότε ὁ Κανάρης μὲ τὸν ἀχώριστό του σύντροφο Μικὲ καὶ μερικοὺς ἄλλους ναῦτες σκαρφαλώνει σ' αὐτὸ μὲ τὴν πιστόλα στὸ χέρι καὶ παρουσιάζεται στὸν πλοίαρχο.

—Τί θέλετε; ρωτᾶ μὲ τρόμο ὁ Αὐστριακός, γιατί νόμισε, πὼς ἦταν πειρατές.

—Θέλομε νὰ μᾶς δώσης ψωμί, τυρί, νερό καὶ ἀπὸ ὅ,τι ἄλλο ἔχεις, γιατί πεθαίνομε ἀπὸ τὴν πείνα.

Ὁ πλοίαρχος κατάλαβε τότε μὲ ποιὸν εἶχε νὰ κάνη καὶ προστάζει τοὺς ναῦτες του νὰ τοὺς φέρουν ψωμιά, τυρί, ἕνα βαρέλι σαρδέλες καὶ ἄρκετὸ νερό. Ἀφοῦ τὰ κατέβασαν στὴ βάρκα, ὁ Κανάρης εἶπε στὸν Αὐστριακὸ πλοίαρχο:

—Λεφτὰ δὲν ἔχω τώρα νὰ σὲ πληρώσω· γράψε λοιπὸν πόσα κάνουν σ' ἕνα χαρτί καὶ φέρε το νὰ σοῦ τὸ ὑπογράψω.

—Δὲν κάνει τίποτε, ἀποκρίθηκε ὁ πλοίαρχος γνωρίζοντας τὴ φτώχεια τῶν ἐπαναστατῶν.

—Φέρε το, εἶπα, καὶ γράψε δυὸ χιλιάδες γρόσια! ἀπάντησε θυμωμένος ὁ πυρπολητής.

Τὸ ὑπόγραψε καὶ τὸ δίνει στὸν πλοίαρχο λέγοντας:

—Τὸ ἔθνος μας θὰ σὲ πληρώσῃ!

—Ἀλλὰ ἐσεῖς δὲν ἔχετε ἔθνος, τόλμησε νὰ πῆ ἐκεῖνος.

Ἄστραψαν τὰ μάτια τοῦ Κανάρη, ἀγρίεψε τὸ πρόσωπό του καὶ μὲ θυμὸ καὶ περιφρόνηση εἶπε:

—*Σὰ δὲν ἔχωμε ἔθνος, δὰ κάνομε!*

Ἔτσι χωρίστηκαν, ὁ ἕνας πιστεύοντας στὰ λόγια του, πὸς ἦταν πεποίθησις ὅλων τῶν σκλαβωμένων, καὶ ὁ ἄλλος κουνώντας τὸ κεφάλι του ἀπὸ δυσπιστία στὰ ὄνειροπολήματα τῶν ραγιαδῶν.

Πέρασαν τὰ χρόνια καὶ ἡ Ἑλλάδα ἔγινε ἐλεύθερη. Ὁ Κανάρης, σεβαστὸς πιά ναύαρχος, ἦταν Ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν, καὶ ὁ καπετὰν Μικὲς πλοίαρχος σ' ἐμπορικὸ σκάφος.

Ὁ Μικὲς ἔτυχε κάποτε στὸ Γαλάζι τῆς Ρουμανίας ν'

ἀγοράζῃ σιτάρι. Ἐκεῖ βρῆκε καὶ τὸν Αὐστριακὸ πλοίαρχο, ποὺ τότε μόνο τὸν ἀναγνώρισε, ὅταν τοῦ θύμισε τὴν παλιὰ δυσάρεστη συνάντησή· τὸν παρακίνησε μάλιστα νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, γιὰ νὰ πληρωθῇ, καὶ μὲ κόπο τὸν κατάφερε νὰ δεχτῇ.

Ένα πρωί λοιπόν ο Μικές και ο Αυστριακός πήγαν στο Υπουργείο και ζήτησαν να ιδούν τον Κανάρη. Άμα μπήκαν, ο Μικές του είπε:

—Εξοχώτατε, θυμάσαι, πού υπόγραψες μια απόδειξη για δυό χιλιάδες γρόσια σ' ένα πλοίαρχο Αυστριακό κοντά στην Αλεξάνδρεια;

—Α, ναί, θυμοῦμαι, απάντησε, αφοῦ σκέφτηκε λίγο ο Κανάρης.

—Νά λοιπόν, ο πλοίαρχος ἤρθε νά πάρη τὰ χρήματα.

Ὁ Κανάρης ζήτησε τὴν ἀπόδειξη, τὴν κοίταξε καλὰ καλὰ καὶ ἔπειτα μὲ ἐθνικὴ περηφάνια λέει στὸν Αὐστριακό:

—Βλέπεις, πλοίαρχέ μου, πὼς ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες ὅ,τι λέμε τὸ κάνομε!

Υπόγραψε κατόπιν ἓνα ἔνταλμα καὶ τὸ ἔδωσε στὸν πλοίαρχο, γιὰ νὰ πληρωθῇ...

Η ΔΟΞΑ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ

Στῶν Ψαρῶν τὴν ὀλόμαυρη ράχη
περπατώντας ἡ Δόξα μονάχη
μελετᾷ τὰ λαμπρὰ παλληκάρια
καὶ στὴν κόμη στεφάνι φορεῖ,
γινωμένο ἀπὸ λίγα χορτάρια,
πού εἶχαν μείνει στὴν ἔρημη γῆ.

Δ. Σολωμός

ΤΟ ΝΕΡΟ ΤΩΝ ΔΙΨΑΣΜΕΝΩΝ

Ὁ γέρος ἀγωνιστὴς κοίταξε τὸ θολὸ νερὸ μέσα στὸ

ποτήρι, άνεβοκατέβασε τὰ κάτασπρα δασιά του φρύδια και κουνώντας τὸ κεφάλι του, εἶπε:

—Μωρὲ ποῦ κατάντησε τὸ δόλιο Μεσολόγγι! Οὔτε στὸν «κλεισμό» δὲν πίνουμε τέτοιο νερό...

Ὁ γέρος ἀγωνιστῆς εἶχε τὴν ἀδυναμία και τὴν τέχνη ἀπὸ κάθε κουβέντα μ' ἓνα πήδημα νὰ φτάνη στὴν πολιορκία και στὴν ἐξοδο και χρεωστοῦσε μάλιστα χάρη σὲ μένα, ποῦ παιδάκι τότε λαίμαργο γιὰ ἱστορίες, ἤμουν ὁ πιὸ καλόβολος ἀκροατῆς του...

—Οὔτε στὸν «κλεισμό», παιδί μου, μὰ τοῦτο τὸ Σταυρό! νὰ τὸν κάνω και νὰ βγῆ ἡ ψυχὴ μου.

Τὸν καιρὸ ποῦ ὁ Μπραΐμησ μᾶς ἔκοψε τὸ νερό, νόμιζε, ὅτι θὰ παραδοθῶμε τὴν ἄλλη μέρα ἢ θὰ σκάσωμε σὰν τὰ ποντίκια· ἐμεῖς ὅμως ἀνοιξαμε πηγὰδια στὸν Ἄϊ-Νικόλα, στὶς τάπιες, ὅπου βλέπαμε χῶμα, και βγάλαμε νερό. Θὰ πῆς κακὸ και ψυχρὸ, ἀρμυρὸ, θολὸ, βαρὺ, μὰ ἐκεῖνο μᾶς ἔφτανε, γιὰ νὰ μὴν κάνουμε τὸ δέλημα τοῦ Μπραΐμησ και τοῦ Κιουταχῆ. Αὐτοὶ μάθαιναν τί νερὸ πίνουμε και ἀποροῦσαν πῶς ἀκόμη βαστοῦμε.

Μιὰ φορὰ κάναμε ἀνακωχὴ και μᾶς ἔστειλαν μέσα τρεῖς μπέηδες, νὰ μᾶς προτείνουν νὰ παραδοθῶμε. Πολλὲς φορές τὸ ἔκαναν αὐτό. Τὸ περισσότερο ὅμως ἤθελαν νὰ ἰδοῦν τί νερὸ πίνουμε, γιὰ νὰ καταλάβουν πόσο θὰ κρατήσωμε ἀκόμη.

Ὁ Θανάσης, ὁ Ραζῆ-Κότσικας, ἦταν τότε πολιτάρχης· αὐτὸς εἶχε θηλυκὸ μυαλὸ και κατάλαβε τὸ σκοπὸ τους.

—Σταδῆτε, λέει, και θὰ δῆτε και μένα.

Κράζει τὶς γυναῖκες, ποῦ μᾶς ἔδεναν τὰ φυσέκια και μᾶς ἔφερναν τὸ φαῖ, και τὶς διατάζει νὰ βγάλουν νερὸ ἀπὸ τὸ καλύτερο πηγάδι, νὰ τὸ στραγγίζουν καλὰ και νὰ τὸ περάσουν πολλὲς φορές ἀπὸ πανί· και ἅμα καθαρίση καλὰ, νὰ γεμίσουν μ' αὐτὸ ἓνα ἀσκή. Κράζει και τὰν Ντάγλα, ποῦ ἦταν

ἔξυπνος καὶ πιστὸς καὶ τὸν εἶχε στὸ σπίτι τοῦ ὁ πολιτάρχης,
καὶ τὸν συμβουλεύει τί νὰ κάνη, σὰν ἔρθουν οἱ μπέηδες.

Ἦρθαν οἱ μπέηδες καὶ πῆγαν στὸ σπίτι τοῦ Κότσικα. Ἐκεῖ
πού εἶναι ἀκόμη τώρα τὸ Κοτσικίικο, τότε ἦταν χαμηλὸ τὸ
ἐπάνω πάτωμα τὸ εἶχαν χαλάσει οἱ μπόμπες καὶ οἱ ἴδιοι οἱ
νοικοκυραῖοι τὸ εἶχαν ἀπογκρεμίσει.

Χαιρέτησαν, ρώτησαν «πῶς τὰ περνᾶμε» καὶ ὕστερα
ἦρθαν στὴν κουβέντα.

—Καπετὰν Θανάση, τοῦ λένε, τί περιμένετε; δὲ βλέπετε
πού εἴστε κλεισμένοι ἀπ’ ὅλες τὶς μεριές; νὰ παραδοθῆτε
τώρα καὶ κανεὶς δὲ θὰ σᾶς κατηγορήσῃ. Οἱ πασάδες σᾶς
χαρίζουν τὴ ζωὴ καὶ τὸ βιό σας, νὰ ζήσωμε, ὅπως καὶ πρὶν,
ἡσυχοι κι ἀγαπημένοι.

Ὁ Ραζή - Κότσικας τοὺς λέει:

—Καὶ νὰ θέλαμε, μπέηδες, νὰ παραδοθούμε, εἶναι
ντροπὴ μας τώρα, πού περιμένουμε ὦρα τὴν ὦρα τὸν καπετὰν
Μιαούλη καὶ μᾶς φέρνει τοῦ κόσμου τὰ καλὰ.

Ψέματα τοὺς ἔλεγε.

Κάναμε καὶ ἄλλες ὁμιλίες καὶ κάποια ὦρα οἱ μπέηδες κά-
ναν, πῶς δίψασαν καὶ ζήτησαν νερό.

Ὁ πολιτάρχης πρόσταξε τὸν Ντάγλα νὰ φέρῃ μὲ τ’
ἀσημένιο τάσι. Ὁ Ντάγλας, ὅπως ἦταν δασκαλεμένος, εἶχε
δυὸ ἀσκιὰ, ἓνα μὲ τὸ καθαρὸ νερό, πού εἶχαν καθαρίσει οἱ
γυναῖκες, κι ἓνα μὲ τὸ νερό, πού πίναμε.

Λύνει τὸ ἀσκὶ μὲ τὸ θολὸ νερὸ καὶ γεμίζει τὸ τάσι.

—Βρέ, τοῦ λέει ὁ πολιτάρχης, ἀπὸ τὸ νερό, πού ἔχομε γιὰ
τὰ ζῶα μας, δίνεις στοὺς μπέηδες;

Καὶ δίνει μιὰ κλωτσιὰ στὸ ἀσκὶ καὶ χύνει ὅλο τὸ νερό.

Ὁ Ντάγλας λύνει τότε τὸ ἄλλο ἀσκὶ, γεμίζει τρία τάσια
μὲ καθαρὸ νερὸ καὶ τὰ δίνει στοὺς μπέηδες.

Ἐκεῖνοι, σὰ βγῆκαν γελασμένοι, χαιρετοῦν καὶ φεύγουν.